

รายงานการประชุม
คณะกรรมการวิชาการครั้งที่ ๕/๒๕๕๘
วันพฤหัสบดีที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๘ เวลา ๐๙.๓๐ - ๑๖.๓๐ น.
ณ ห้องประชุมสุทธิพร จีระพันธุ์ ส.ป.ก. ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ

.....

คณะกรรมการผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายสุวรรณ บุราพรนุสรณ์	รองเลขาธิการ ส.ป.ก.	ประธานคณะกรรมการ
๒. นายศักดิ์ชาย แก้วศรีนวล	หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก.	คณะกรรมการ
๓. นายฉลอง มณีโชติ	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี	คณะกรรมการ
๔. นางสาวสุรางค์ ผลประเสริฐ	ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ
๕. นางบุญธิชา ชมชื่น	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพ การใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ
๖. นางสาวอัจฉรา วัฒนะเจริญ	ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ
๗. นางสาวจุฑาสินี ขำวิไล	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน	คณะกรรมการ
๘. นางสาวเสาวคนธ์ เลาวะยานนท์	นักวิชาการคอมพิวเตอร์ชำนาญการพิเศษ ผู้อำนวยการศูนย์สารสนเทศ	คณะกรรมการ
๙. นายศิโรจน์ ไมตรีจิต	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ
๑๐. นายวิโรจน์ ปัญญาวิช	นายช่างสำรวจอาวุโส ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักจัดการแผนที่และสารบบ	คณะกรรมการ
๑๑. นางสาวประไพ งามเจริญ	นักวิชาการเงินและบัญชีชำนาญการ ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง	คณะกรรมการ
๑๒. นายชูชาติ เด่นศักดิ์	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ ผู้แทนผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่	คณะกรรมการ
๑๓. นายปราโมทย์ จิตต์สกุล	วิศวกรการเกษตรปฏิบัติการ ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ
๑๔. นางสาววิไลลักษณ์ เพชรล้อม	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน	คณะกรรมการ และเลขานุการ
๑๕. นางอาทิตย์ยา พองพรหม	ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑๖. นางวันเพ็ญ จิรทรัพย์เจริญ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ	คณะกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการผู้ไม่เข้าร่วมประชุม

๑. นายเอนก อารังมาศ	ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน	ติตราชการ
๒. นางดารณี ชนะชนม์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน	ติตราชการ

/๓. นายพงษ์พิเชษฐ...

ผู้เข้าร่วมประชุม

- ๑) นางเยาวนิจ เพ็ชรน้ำเขียว
- ๒) นายอัครเดช ร่มโพธิ์เย็น
- ๓) นางสาวนพพร จาริชา
- ๔) นางสาวกานดา ศากยะโรจน์
- ๕) นางสาวเยาวลักษณ์ แก้วยอด
- ๖) นางสาวอารีวรรณ แซ่ตระกูล
- ๗) นางสาวอัญชลี แซ่ตระกูล
- ๘) นางวรรณิต จันทรแจ่มใส
- ๙) นางสาวอนุสรณ์ มุลป้อม
- ๑๐) นายณัฐพล ขานหมัด
- ๑๑) นางสาวพรพรรณ ปะทาเส
- ๑๒) นายสุพจน์ สุขสิทธิ
- ๑๓) นางสุดา มาลากุล ณ อยุธยา
- ๑๔) นางนันทพร คำเปี่ยม
- ๑๕) นางอภิขญา พลอยประดับ
- ๑๖) นางปัทมพร จูเจตสุข
- ๑๗) นางสาวเกตุร เม้าทอง
- ๑๘) นายธิตินันท์ ศรีภมร
- ๑๙) นายทรงวุฒิ ม่วงเจริญ
- ๒๐) นายจตุพร แสงแก้ว
- ๒๑) นายเฉลิมชัย รัตนาวริเศษ
- ๒๒) นางสาวอัญชลี มณีสร้อย
- ๒๓) นายมานพ ลามอ
- ๒๔) นางสาวอัจฉรา สีแดง

- นิติกรชำนาญการพิเศษ
- นิติกรชำนาญการ
- นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
- นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
- นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
- นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ
- นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
- นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
- นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
- นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
- นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
- เจ้าพนักงานสถิติชำนาญงาน
- เจ้าพนักงานสถิติชำนาญงาน
- เจ้าพนักงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ชำนาญงาน
- เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
- พนักงานอัตราส่วน
- เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
- เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน
- พนักงานจ้างเหมาบริการ
- พนักงานจ้างเหมาบริการ
- พนักงานจ้างเหมาบริการ
- พนักงานจ้างเหมาบริการ
- พนักงานจ้างเหมาบริการ

เริ่มประชุมเวลา ๐๘.๔๕ น.

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

การประชุมคณะกรรมการวิชาการ ครั้งที่ ๕/๒๕๕๘

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่อง การรับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการวิชาการ

ครั้งที่ ๔/๒๕๕๘ วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๘

นางสาววิไลลักษณ์ เพชรล้อม ผู้อำนวยการและแผนงาน คณะกรรมการและเลขานุการ แจ้งที่ประชุม หากมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมหรือมีการแก้ไขแจ้งได้ที่ฝ่ายเลขาฯ

มติที่ประชุม รับรองรายงานการประชุม

/ระเบียบ...

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเพื่อทราบ

-ไม่มี-

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเพื่อพิจารณา

เรื่องที่ ๔.๑ รายงานความก้าวหน้า จำนวน ๒ เรื่อง

(๑) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง

ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย

โดย นางสาวนพร จาริชา นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดเลย

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาสภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง

๒. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง

๓. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคม

เศรษฐกิจพอเพียง

๔. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงาน

โครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง

๒. ผลการวิจัยใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข การดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง

ให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อเกษตรกรและสนองตามนโยบายของ ส.ป.ก.

กรอบแนวคิดการวิจัย

๑. สภาพสังคม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา และตำแหน่งทางสังคม

๒. สภาพเศรษฐกิจ ประกอบด้วย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานภาคการเกษตร
พื้นที่ทำการเกษตร รายได้เฉลี่ยต่อปี รายได้จากการเกษตรเฉลี่ยต่อปี และรายได้นอกการเกษตรเฉลี่ยต่อปี

๓. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานนิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน
ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมรับ
ผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ระเบียบวิธีวิจัย

๑. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรในเขตพื้นที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียงใน
เขตปฏิรูปที่ดินที่เข้าร่วมโครงการฯ หมู่ที่ ๑, ๓, ๔ และหมู่ที่ ๘ ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย
จำนวน ๑๐๐ราย

๒) กลุ่มตัวอย่าง เก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรทั้งหมด คือ จำนวน ๑๐๐ ราย จากหมู่ที่ ๑, ๓,
๔ และหมู่ที่ ๘ ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย โดยมีการนัดสัมภาษณ์เกษตรกรผ่านผู้นำชุมชน
สามารถทำการสัมภาษณ์ได้ทั้งสิ้น จำนวน ๘๕ ราย

/๒. เครื่องมือ...

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

๑) การสร้างเครื่องมือการวิจัย ใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structured interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น ๓ ตอน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลสภาพสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ ๒ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย

ตอนที่ ๓ ปัญหา/ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง

๒) การทดสอบเครื่องมือตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามไปทดลองสอบถามกับกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลหนองแขง อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๓๐ ราย เพื่อนำมาวิเคราะห์ทางสถิติหาความเชื่อมั่น โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป มีความน่าเชื่อถือของ Cronbach's Alpha ระดับการมีส่วนร่วม เท่ากับ ๐.๙๕๑ แล้วนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ต่อไป

๓) การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

๓.๑) จัดทำแผนการออกเก็บข้อมูลเกษตรกรจากกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒) ประสานงานกับผู้นำกลุ่ม/ผู้นำชุมชน เพื่อบริหารจัดการเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์ตามแผน

๓.๓) เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการออกไปสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ ที่กำหนดไว้ในแต่ละหมู่บ้านด้วยตนเอง

๔) การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้การวิจัย นำข้อมูลปฐมภูมิที่รวบรวมจากแบบสัมภาษณ์ มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ก่อนนำมาจัดหมวดหมู่และลงรหัสข้อมูล หลังจากนั้นนำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สำหรับสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นดังนี้

ตอนที่ ๑ วิเคราะห์ข้อมูลสภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ด้วยค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum)

ตอนที่ ๒ วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เกณฑ์การให้คะแนนการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

มากที่สุด ค่าคะแนน ๔.๒๑ – ๕.๐๐ คะแนน

มาก ค่าคะแนน ๓.๔๑ – ๔.๒๐ คะแนน

ปานกลาง ค่าคะแนน ๒.๖๑ – ๓.๔๐ คะแนน

น้อย ค่าคะแนน ๑.๘๑ – ๒.๖๐ คะแนน

น้อยที่สุด ค่าคะแนน ๑.๐๐ – ๑.๘๐ คะแนน

ตอนที่ ๓ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย โดยใช้ Cross tab และ Chi-square แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ๑๐ ตัว กับตัวแปรตาม ๔ ตัว

เกณฑ์การให้คะแนนของการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

มาก ถึง มากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย ๓.๔๑ – ๕.๐๐ คะแนน

ปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ย ๒.๖๑ – ๓.๔๐ คะแนน

น้อยที่สุด ถึง น้อย ค่าคะแนนเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๒.๖๐ คะแนน

ตอนที่ ๔ ข้อมูลปัญหาและข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยค่าความถี่

ผลการศึกษา

๑. สภาพเศรษฐกิจ สังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย

๑) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย ๔๗.๕๕ ปี เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษา ระดับประถมศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งใดๆทางสังคม มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย ๔.๖๖ คน

๒) เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานทางการเกษตรเฉลี่ย ๒.๙ คน เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย ๓๙.๙ ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ทั้งหมดเฉลี่ยต่อปี ๑๗๓,๓๘๑.๑๘ บาท เกษตรกรมีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ยต่อปี ๑๓๒,๗๙๘.๗๖ บาท เกษตรกรมีรายได้นอกการเกษตรเฉลี่ยต่อปี ๖๔,๕๘๒.๖๔ บาท

๒. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ทั้ง ๔ ด้าน ๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ๓.๖๙ คะแนน ๒) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ๓.๖๙ คะแนน ๓) การมีส่วนร่วมดำเนินงาน ๓.๖๓ คะแนน ๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ๓.๕๓ คะแนน

๓. การไม่มีส่วนร่วมของเกษตรกร

๑) ด้านการตัดสินใจเกษตรกรไม่มีส่วนร่วมมากที่สุดในการประเด็นการเข้าร่วมประชาคมเพื่อเสนอปัญหา/ความต้องการในการดำเนินงานนิคมฯ ร้อยละ ๙.๔

๒) ด้านการดำเนินงานเกษตรกรไม่มีส่วนร่วมมากที่สุดในการประเด็นการมีส่วนร่วมให้การสนับสนุนวัสดุ/อุปกรณ์/ทุน/แรงงานในการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมในนิคมฯ ร้อยละ ๑๗

๓) ด้านการรับผลประโยชน์เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมมากที่สุดในการประเด็นการใช้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่ได้จัดสร้างขึ้นในนิคมฯ ร้อยละ ๙.๔

๔) ด้านการประเมินผล เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมมากที่สุดในการประเด็นการได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงานของนิคมฯ ร้อยละ ๙

๔. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียงตำบลเลยวังไสย์ อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลความเกี่ยวข้องของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยการวิเคราะห์ Chi-square พบว่า

๑) ตำแหน่งทางสังคม มีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการประเมินผล

๒) รายได้ทั้งหมดเฉลี่ยต่อปี มีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านการดำเนินงาน และด้านการประเมินผล

๓) รายได้จากการเกษตรเฉลี่ยต่อปี มีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

๑. ด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

๑) ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ มีข้อเสนอแนะคือ เกษตรกรส่วนมากไม่ค่อยมีความรู้ แนวคิดจึงมาจากค่านิยม ประเพณี ที่ทำต่อกันมา ฉะนั้นเจ้าหน้าที่ควรทำงานแบบเชิงรุก

๒) ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินงาน มีข้อเสนอแนะคือ เกษตรกรมีโอกาสน้อยมากในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เจ้าหน้าที่ควรให้โอกาสเกษตรกรให้มากขึ้น

๓) ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ มีข้อเสนอแนะคือ เกษตรกรส่วนมากยังไม่ค่อยได้รับผลประโยชน์จากโครงการนิคมฯ เนื่องจากยังไม่ได้เริ่มดำเนินกิจกรรมกลุ่มตามโครงการ เจ้าหน้าที่ควรจัดทำโครงการที่เหมาะสมกับพื้นที่ และดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

/๔) ด้านการ...

๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีข้อเสนอแนะคือ เจ้าหน้าที่ควรให้โอกาสเกษตรกรเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผลให้มากขึ้น

๒. ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

๒.๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑) ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

- เกษตรกรควรให้ความร่วมมือในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากกว่านี้
- เกษตรกรต้องมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง
- เกษตรกรไม่ควรส่งตัวแทนเข้ารับการฝึกอบรม หรือหากจำเป็นควรมอบหมายให้

บุคคลในบ้านที่ปฏิบัติงานร่วมในแปลงเข้ารับการฝึกอบรมแทน

๒) ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ

- ควรศึกษาข้อมูลบริบทของพื้นที่ให้ครบทุกด้าน
- หลังจากได้ข้อมูลและทำการศึกษาวเคราะห์กิจกรรมอาชีพที่เหมาะสมกับพื้นที่และ

เกษตรกรแล้ว ควรให้เกษตรกรทำการรวมกลุ่มพร้อมแต่งตั้งคณะกรรมการตามกิจกรรมอาชีพที่เกษตรกรสนใจเข้าร่วม และร่วมวางแผนการดำเนินงานระยะยาว

๒.๒ ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาวจัยเรื่องแนวทางในการพัฒนาโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง

๒) ควรมีการศึกษาวจัยเรื่องเส้นทางการตลาดพืชเศรษฐกิจที่ได้มาตรฐาน GAP ที่เจ้าหน้าที่ให้การสนับสนุนจัดฝึกอบรมเกษตรกรในพื้นที่นิคมฯ

๓) ควรมีการศึกษาวจัยเรื่องแนวทางการความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกรในโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียง

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

ประธานคณะกรรมการฯ สอบถาม จากหัวข้อการนำเสนอ กรณีการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ที่กล่าวว่าเกษตรกรไม่เข้าใจเรื่องนิคมฯ ไม่ทราบว่ามีการเก็บข้อมูลเบื้องต้น หรือมีการทำความเข้าใจกับชุมชนก่อนที่จะเข้าทำวิจัยหรือไม่

นางสาวนพพร จาริชา นักวิชาการปฏิบัติการที่ดินชำนาญการ นักวิจัย ชี้แจงว่า โครงการนิคมฯ เป็นความรับผิดชอบของ ผอ. กลุ่มยุทธศาสตร์ฯ ส.ป.ก. เลย ตั้งแต่เริ่มดำเนินการ เบื้องต้นทราบว่ามีการชี้แจงเกษตรกร แต่ไม่มั่นใจว่าชี้แจงลักษณะไหน เนื่องจากไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมด้วย ในส่วนของนักวิจัยได้รับมอบหมายจากปฎิรูปที่ดินจังหวัด ให้รับผิดชอบเรื่องการฝึกอบรมในนิคมฯ เมื่อปลายปี ๒๕๕๗ จึงมีความต้องการที่จะทราบว่าการดำเนินการโครงการฯ มีปัญหาหรือข้อผิดพลาดตรงไหน จึงเป็นที่มาถึงการทำงานวิจัยในเรื่องการมีส่วนร่วมของนิคมฯ

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าวว่า ปกติโครงการนิคมฯ เริ่มแรกคือต้องมีการทำความเข้าใจและเข้าถึงก่อนที่จะเข้าไปพัฒนาได้ เมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาครั้งนี้ เหมือนกับว่าเกษตรกรไม่รู้เรื่องอะไรเลย ซึ่งผิดกับหลักการ Road Map ที่ทำไว้ จึงทำให้เห็นว่าการศึกษาวจัยในเรื่องนี้ไม่สอดคล้องกับ Road Map ที่มี

นางสาวนพพร จาริชา ชี้แจงว่า ได้ทำการศึกษามาระดับหนึ่งก่อนที่จะทำการวิจัย แต่จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเบื้องต้น โครงการฯ ที่เข้าไปดำเนินงานไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร ในส่วนการจัดเวทีทำความเข้าใจกับเกษตรกร พบว่ามีบางส่วนที่ทราบ และบางส่วนไม่ทราบ

ประธานคณะกรรมการฯ สอบถาม ประชากรที่ทำการศึกษา อยู่ในนิคมฯ หมดยุคหรือไม่

นางสาวนพพร จาริชา ชี้แจงว่า อยู่ในนิคมฯ ทั้งหมด แต่มีบางรายไม่ได้อยู่ในเขตปฎิรูปที่ดิน

/นายฉลอง...

นายฉลอง มณีโชติ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาถ่ายทอดและเทคโนโลยี กล่าวว่า ประเด็นแรก ปัญหาตัวแปรตาม บางตัวอาจจะวัดไม่ได้ในขณะที่กำลังศึกษา เนื่องจากกิจกรรมยังไม่เกิด เมื่อประมวลผลจึงไม่แสดงผลออกมา ยกตัวอย่างตัวแปรตาม การมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งจะเกิดจากการอบรมเรียบร้อยแล้วนำไปปฏิบัติ ประเด็นที่สอง จำนวนเนื้อที่ทำเกษตร ในตารางที่ระบุ น้อยกว่า ๕๐ ไร่ หรือมากกว่า ๕๐ ไร่ เป็นการกำหนดตามกฎหมายปฏิรูปที่ดินใช่หรือไม่ การกำหนดช่วงการถือครองต้องพิจารณาจากประชากรในพื้นที่ทำการวิจัยว่าการกระจายการถือครองที่ดินมากกว่าหรือน้อยกว่า ๕๐ ไร่ มีมากน้อยเพียงไร ซึ่งจากข้อมูลจะเห็นได้ว่า เกษตรกรถือครองที่ดินเกิน ๕๐ ไร่มีไม่มาก ดังนั้นการจัดช่วงการถือครอง อาจจะต้องนิยามศัพท์เพิ่ม เช่น กรณีที่ดินมากจะมีส่วนร่วมมาก มีที่ดินน้อยมีส่วนร่วมน้อย โดยพิจารณาจากการกระจายตัวของประชากร สามารถนำไปกำหนดในนิยามได้ว่า มีที่ดินมาก คือมีดินตั้งแต่ ๓๐ ไร่ขึ้นไป มีที่ดินน้อย คือมีตั้งแต่ ๓๐ ไร่ลงมา เหตุผลที่บอกอย่างนี้ ดูจากการศึกษาที่กล่าวว่า การวิเคราะห์ Chi-Square ไม่สามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์ได้ เนื่องจากการแบ่งช่วงอาจจะน้อยไป อาจจะต้องไปแบ่งช่วงเพิ่ม เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ได้ การศึกษาโดยวิธี Chi-Square หาความสัมพันธ์เพื่อตอบข้อสมมุติฐานในแต่ละประเด็น เมื่อไปพิสูจน์ได้แล้วว่าสัมพันธ์หรือไม่สัมพันธ์ ในระดับความเชื่อมั่น ๙๕% หรือ ๙๙% ซึ่งเมื่อได้ค่าออกมา ก็ควรนำไปศึกษาต่อว่า สมมุติฐานที่ปฏิเสธหรือที่ยอมรับจากปัจจัยอะไร ซึ่งสามารถนำข้อมูลที่สัมภาษณ์มาอธิบายได้

ประธานคณะกรรมการฯ สอบถาม การตั้งสมมุติฐานมีจำนวนมาก เมื่อนำไปศึกษา Chi-Square จึงทำให้ตัวแปรบางตัวไม่สามารถวิเคราะห์ได้ใช่หรือไม่

นางสาวนพพร จาริชา ชี้แจงว่า การตั้งสมมุติฐานเป็นการตั้งสมมุติฐานโดยรวม ต้องมีปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งอย่างน้อยหนึ่งปัจจัย โดยพิจารณาจากปัจจัยที่มีส่วนร่วม แต่ไม่ได้กำหนดว่าต้องมีอะไรบ้าง แต่กำหนดไว้ว่าต้องมียังน้อยหนึ่งปัจจัย จากการศึกษาพิจารณาทั้ง ๒ ด้าน ด้านเศรษฐกิจและสังคม หากด้านใดด้านหนึ่งได้ ๒ หรือ ๓ ปัจจัย ถือว่าผลการศึกษได้ตามที่ตั้งสมมุติฐานไว้

นางอาทิตยา พองพรหม ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน กล่าวว่า งานวิจัยเรื่องนี้เนื่องจากนักวิจัยกำหนดกรอบไว้ค่อนข้างแคบ และตัวแปรมีจำนวนน้อย ซึ่งเคยแนะนำไปแล้วตอนทำข้อเสนอโครงการฯ ว่าอาจจะไม่ครอบคลุมประเด็นที่จะสามารถอธิบายได้ อย่างเช่น กระบวนการของนิคมไม่สามารถอธิบายได้ว่าทำไมถึงเป็นอย่างนี้ มีที่มาอย่างไร แต่ในการศึกษาวิเคราะห์ทำไมถึงผิดพลาด แต่ขอให้เพิ่มเติม ตามที่ผอ. ฉลอง แนะนำ กรณีบางอย่างที่วิเคราะห์โดยใช้ Chi-square ไม่ได้ อาจจะพิจารณาใช้ค่าสถิติอื่น หรืออาจจะใช้การอธิบายโดยนำข้อมูลสัมภาษณ์ที่มีอยู่มาอธิบายสมมุติฐานที่ไม่มีความสัมพันธ์ เป็นการนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาอธิบายข้อมูลเชิงปริมาณว่าเกิดความสัมพันธ์หรือไม่สัมพันธ์ ในส่วนของรายละเอียดเรื่องการจัดช่วงความถี่ที่ต้องปรับปรุง เนื่องจากจำนวนตัวอย่างที่เก็บมาน้อย เมื่อนำมาแบ่งกลุ่มทำให้เกิดช่วงความถี่น้อย มีผลทำให้เวลาวิเคราะห์ Chi-Square ทำไม่ได้เหตุผลจากค่าความถี่น้อยกว่า ๕ หลายเรื่อง การวิเคราะห์จึงทำไม่ได้ ควรดูว่าถ้านำข้อมูลซึ่งเป็นตัวเลขไปใช้วิธีอื่นจะวิเคราะห์ได้หรือไม่ หรือว่าลองแล้วไม่ได้ก็สามารถใช้ตารางเปอร์เซ็นต์อธิบายได้ ในส่วนนี้เป็นแค่ความเห็นเท่านั้น ในส่วนการอธิบายผลในตารางที่กล่าวว่า “สรุปว่าความร่วมมือของเกษตรกรด้านการมีส่วนร่วมประเมิณผลขึ้นอยู่กับจำนวนรายได้จากการเกษตรเฉลี่ยต่อปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕” ถ้าวิเคราะห์โดย Chi-Square น่าจะใช้คำว่า “สัมพันธ์” ไม่น่าจะใช้คำว่า “ขึ้นอยู่กับ”

นางสาวนพพร จาริชา เพิ่มเติม ตามที่ ดร. อาทิตยา กล่าว จำนวนตัวแปรมีจำนวนน้อย จึงทำให้บางปัจจัยไม่สามารถวิเคราะห์ โดย Chi-Square ได้

นายฉลอง มณีโชติ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาถ่ายทอดและเทคโนโลยี กล่าวว่า /นายฉลอง... แบ่งเป็น ๒ ช่วงสามารถทำได้ แต่ปัญหาอยู่ที่ความถี่ของตัวแปรตามมีน้อย หากแบ่งช่วงตัวแปรตามให้มีความถี่มากขึ้น ก็สามารถวิธี Chi-Square วิเคราะห์ได้

/นางอาทิตยา...

นางอาทิตยา พงพพรม ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน กล่าวเพิ่มเติม การกระจายข้อมูลที่มีอยู่ กระจายไม่มาก เวลาแบ่งข้อมูล ข้อมูลจะอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง มีผลทำให้เกิดความถึ้น้อย ในการเรียงลำดับของนักวิจัยแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจต่อการเรียงลำดับ มีการเรียงเป็นชั้นเป็นตอน มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด แต่เนื่องจากข้อมูลไม่ค่อยกระจายจึงทำอะไรได้ไม่มาก น่าจะเกิดจากข้อมูลที่ได้มา ถ้ากรณีนี้ อาจจะไม่ต้องใช้ Chi-Square วิเคราะห์ ใช้อธิบายตารางแทน ข้อมูลที่ได้มาเป็นตัวเลขสามารถใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย หรือใช้วิธี ANOVA ตามที่ ผอ. ฉลอง แนะนำ ซึ่งวิธี ANOVA ตัวอย่างประชากรน้อยไม่เป็นไร จัดกลุ่มง่าย ๆ แล้วนำค่าที่เป็นตัวเลขมาเปรียบเทียบกันจะเห็นถึงความต่างได้เหมือนกัน หากจะลองศึกษาก็ทำได้ หรือหากจะใช้วิธีที่ศึกษาอยู่ ก็ควรแบ่งช่วงข้อมูลให้มากกว่า ๒ ช่วง อย่างน้อยควรเป็น ๓ ช่วง การกระจายของข้อมูลจะได้มากขึ้น ในส่วนนี้สามารถแก้ไขปรับปรุงได้เนื่องจากเป็นการรายงานความก้าวหน้า อาจเพิ่มเติมการอธิบายข้อมูลเชิงคุณภาพ ในเรื่องกระบวนการดำเนินงานในนิคม ว่า ส.ป.ก. เลย ได้ดำเนินการอะไรบ้าง อย่างไร

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าวเพิ่มเติม จากประเด็นที่ ผอ. ฉลอง กล่าวเรื่องของการเก็บข้อมูลในแต่ละกิจกรรมว่ามีการดำเนินงานแล้วหรือไม่ ยกตัวอย่าง ในช่วงที่ไปเก็บข้อมูลเป็นช่วงของการอบรม แต่ยังไม่ได้นำผลการอบรมไปปฏิบัติ จึงทำให้ไม่มีข้อมูลสำหรับที่จะนำมาวิเคราะห์

นางสาวนวพร จาริชา ชี้แจงว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกร อยู่ในระดับมากทุกประเด็น แต่ระดับมากในที่นี้ดำเนินการถึงขั้นฝึกอบรม หลังจากอบรมมีการใช้ประโยชน์จากสาธารณูปโภค ซึ่งมีจำนวนน้อย กลุ่มที่ใช้ประโยชน์คือกลุ่มแปรรูปฯ กลุ่มที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์เป็นกลุ่มที่ตอบว่า โครงการที่ดำเนินงานไม่ตรงกับความต้องการ

ประธานคณะกรรมการฯ แนะนำว่า ในส่วนนี้ต้องมีข้อมูลว่าอบรมไปแล้ว ไปใช้ประโยชน์จำนวนเท่าไร ไม่ใช่ประโยชน์จำนวนเท่าไร นำข้อมูลเหล่านี้ไปวิเคราะห์ เมื่อได้ผลวิเคราะห์แสดงออกมา ข้อมูลส่วนนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปในอนาคต ในการพิจารณาว่าหากจะนำโครงการอะไร หรือกิจกรรมใด ต้องดูความเหมาะสมในการดำเนินงานในนิคมฯ หากไม่มีผลการวิเคราะห์ ก็ไม่สามารถดำเนินการได้ ฝากให้เพิ่มเติมในจุดนี้ด้วย

นางสาวสุรางค์ ผลประเสริฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน กล่าวเพิ่มเติม จากแนวคิดและรูปแบบการดำเนินงานนิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน ในบทที่ ๒ เนื่องจากรูปแบบการร่วมกลุ่มในนิคมฯ เป็นการรวมรูปแบบกลุ่มอาชีพของวิสาหกิจชุมชน ลักษณะของวิสาหกิจโดยพื้นฐานมีทั้งที่เป็นนิติบุคคล และกลุ่มบุคคล จากงานวิจัยที่นักวิจัยเสนอไว้เป็นรูปแบบของการรวมกันเป็นนิคมหรือกลุ่มอาชีพ น่าจะปรับแนวคิดในบทที่ ๒ เป็นนิคมหรือกลุ่มอาชีพในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์ โดยจัดรูปแบบสถาบันเกษตรกร

นายฉลอง มณีโชติ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาถ่ายทอดและเทคโนโลยี กล่าวว่า ประเด็นนี้สามารถไปเพิ่มเติมในนิยามศัพท์ได้ว่า สถาบัน หมายถึง วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกร

นายศักดิ์ชัย แก้วศรีนวล หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ให้ข้อคิด จากข้อมูลในการนำเสนอ เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย ๓๔.๔ ไร่ มีรายได้ทั้งหมดเฉลี่ยต่อปี ๑๗๓,๓๘๑.๑๘ บาท รายได้จากการเกษตรเฉลี่ยต่อปี ๑๓๒,๗๔๘.๗๖ บาท รายได้นอกการเกษตรเฉลี่ยต่อปี ๖๔,๔๑๘.๖๔ บาท จากจำนวนแรงงานทางการเกษตร ๓ คน คิดเฉลี่ยต่อเดือน ๕๗,๐๐๐ บาทต่อคนต่อปี ต่อเดือนประมาณ ๔,๘๐๐ บาท ต่อวันประมาณ ๑๖๐ บาทที่จะต้องดูแลคนประมาณ ๕ คน เรื่องนี้สอดคล้องกับการนำเสนอในเรื่องการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร กรณีเกษตรกรมีพื้นที่ในการทำเกษตรประมาณ ๓๐ ไร่ ยังมีรายได้ต่อวันเพียงแค่ ๑๖๐ บาท ทำให้ต้องมาคิดว่าเกษตรกรที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่ของ ส.ป.ก. มีรายได้เพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร เราจะสามารถช่วยเหลือเกษตรกรได้อย่างไร ฝากเป็นข้อสังเกต

ประธานคณะกรรมการฯ สอบถาม ข้อมูลรายได้จากการเกษตรที่เก็บรวบรวมมาคิดได้จากอะไร แยกประเภทผลผลิตหรือไม่ หรือเป็นผลผลิตรวม เช่น ในพื้นที่จังหวัดเลย มีพืชหลายประเภท มีทั้งพืชไร่ ยางพารา มีการแยกประเภทออกมาหรือไม่ก่อนที่จะนำมาสรุป

/นางสาวนวพร...

นางสาวนพร จาริชา ชี้แจงว่า ในแบบสอบถาม มีการสอบถามเพียงรายได้จากการเกษตร และ รายได้นอกการเกษตรเท่านั้น แต่มีเกษตรกรบางราย ที่ตอบว่ารายได้จากการเกษตร มีการปลูกพืชอะไรบ้าง

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าวว่า ในเรื่องรายได้พิจารณาแล้วข้อมูลที่ชี้วิเคราะห์หมิ่นน้อย หากจะ วิเคราะห์เรื่องรายได้ ก็ต้องแยกประเภทว่าการผลิตของเกษตรกร ผลิตอย่างไรถึงจะรู้ทิศทางในอนาคต หากจะ สนับสนุนในเรื่องการผลิต จะมีทิศทางอย่างไรที่จะทำให้เกิดรายได้มากกว่า ซึ่งตัวแปรยังมีอีกมากในเรื่องวิธีการ ผลิต ชนิดที่ผลิต ชนิดพืช เกษตรกรผลิตอะไร พืชไร่ พืชสวน ไม้ดอก จะมีความแตกต่างกันไป จากข้อมูลรายได้ มี เพียงรายได้จากการเกษตรกับนอกการเกษตรยังไม่เพียงพอ ไม่สามารถตอบโจทย์ในวิธีการที่จะทำให้เกษตรกรมี รายได้ มีอาชีพ หรือมีรายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัวได้ และไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ขอให้นำเสนอประเด็นนี้ไป เพิ่มเติม ในส่วนผลงานนี้ ดร. อาทิตยา เห็นว่าควรจะเป็นประเภทเอกสารวิชาการ หรือเอกสารวิจัย

นางอาทิตยา พงษ์พรหม ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน ชี้แจงว่า ต้องการให้ เป็นเอกสารวิจัยไปก่อน แต่ขึ้นอยู่กับคำแนะนำครั้งต่อไป โดยให้นักวิจัยไปปรับแก้เพิ่มเติมให้ครบถ้วน แล้วนำมา เสนอคณะกรรมการวิชาการเพื่อพิจารณา ให้ความเห็น หากเห็นว่าเป็นเอกสารประเภทใด ก็ให้เป็นไปตาม ความเห็นนั้น แต่จากข้อมูลที่น่าเสนอ ควรจะอยู่ในกลุ่มของงานวิจัย เพียงแต่กรอบค่อนข้างแคบ และขาดมิติใน ด้านสถาบัน หรือปัจจัยเชิงสถาบัน ด้านการส่งเสริมและกระบวนการที่เป็นของรัฐยังไม่ค่อยชัดเจน ซึ่งข้อมูล พื้นฐานของนักวิจัยเองก็มีบางส่วน หรือข้อมูลที่สะท้อนมาจากเกษตรกรบางส่วน ควรนำข้อมูลเหล่านี้มาดำเนินการ ตามที่ ผอ. ฉลอง แนะนำก็จะทำให้งานเรื่องนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น ไม่อย่างนั้นจะรู้เพียงว่าตำแหน่ง ทางสังคมกับรายได้มีผลกับการมีส่วนร่วมเท่านั้น จะมีผลทำให้การนำไปปรับใช้ประโยชน์หรือนำไปต่อยอดทำได้น้อย

ประธานคณะกรรมการฯ สอบถาม สมมุติฐานการมีส่วนร่วม สามารถเพิ่มเติมได้หรือไม่ อาจจะมี สมมุติฐานในเรื่องของสภาพสังคม หรือสภาพท้องถิ่น หากมีเพิ่มจะทำให้เห็นชัดขึ้น ไม่ใช่เฉพาะเรื่องความรู้ ตำแหน่งทางสังคม รายได้ หากมีสภาพสังคม สภาพสังคมของชุมชน หรือสังคมครอบครัวเพิ่มเข้ามาอีกจะได้เห็น ภาพกว้างกว่านี้ งานวิจัยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรนี้มีประโยชน์กับ ส.ป.ก. ต้องมาพิจารณาว่าการมีส่วนร่วม หัวใจอยู่ตรงไหน เมื่อรู้ว่าอยู่ตรงไหนก็สามารถจะเข้าไปพัฒนาได้

นายฉลอง มณีโชติ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาถ่ายทอดและเทคโนโลยี เพิ่มเติม จาก ดร. อาทิตยา ถ้าจะให้เอกสารฉบับนี้สมบูรณ์ ควรจะเขียนกระบวนการ การดำเนินงานของนิคมฯ ตั้งแต่ต้นมีกระบวนการอะไร มาบ้าง เสร็จสิ้นตรงไหน ยกตัวอย่างเช่น เสร็จสิ้นที่การอบรม หรือเสร็จสิ้นที่เกษตรกรนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อจะได้ ข้อมูลที่สอดคล้องสัมพันธ์กับการที่นำมาศึกษาวิจัยในเรื่องนี้

ประธานคณะกรรมการฯ ให้ความเห็น ควรจะหาทีมงานวิจัยเพิ่มเติม เพื่อจะได้ขอบเขตการ ทำงานวิจัยมากขึ้น ส่งผลให้งานวิจัยสมบูรณ์และใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น ขอให้ปรึกษาขอคำแนะนำจาก ดร. อาทิตยา การทำงานวิจัยหากทำคนเดียวจะเป็นไปได้ยาก เนื่องจากไม่สามารถทำเองได้ทุกเรื่อง และกรอบแนวคิดจะแคบ หากมีทีมงานจะทำให้งานสมบูรณ์ยิ่งขึ้น งานวิจัยนี้เป็นงานที่มีประโยชน์ต่อ ส.ป.ก. และต่อการพัฒนาเกษตรกร พัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน หากรูปแบบดีผลงานวิจัยออกมาชัดเจนก็จะทำให้ได้รับประโยชน์และสามารถนำไปใช้ได้ จริง ๆ ทั้งนี้มอบหมายให้นางดารณี ชนะชนม์ ผู้เชี่ยวชาญการจัดที่ดิน ผู้อำนวยการกลุ่มติดตามและประเมินผล และผู้อำนวยการประสานงานโครงการพระราชดำริและโครงการพิเศษเป็นผู้อ่านผลงานวิจัยนี้

มติที่ประชุม รับทราบความก้าวหน้า และให้ปรับปรุงตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฯ

(๒) การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรโครงการกองทุนที่ดิน

โดย นางสาวจุฑาสินี ขำวิไล นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ
สำนักบริหารกองทุน

/วัตถุประสงค์...

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรโครงการกองทุนที่ดิน
๒. เพื่อกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหานี้สินที่เหมาะสม ตามความสามารถในการชำระหนี้ในแต่ละกลุ่มเกษตรกร

ขอบเขตการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านพื้นที่ ดำเนินการครอบคลุมพื้นที่โครงการกองทุนที่ดิน รวมทั้งสิ้น ๓๔ จังหวัด ๖๔ โครงการ
๒. ขอบเขตด้านประชากร ดำเนินการกับเกษตรกรโครงการกองทุนที่ดินที่ได้รับการติดตามการทำประโยชน์ในที่ดินปี ๒๕๕๗ จำนวน ๒,๑๐๙ ราย
๓. ขอบเขตด้านเนื้อหา ดำเนินการตามกรอบแนวทางแก้ไขปัญหานี้สินเกษตรกร ตามโครงการส่งเสริมหรือสงเคราะห์ของรัฐ ความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ส.ป.ก. สามารถจำแนกกลุ่มเกษตรกรและมีแนวทางแก้ไขปัญหานี้สินรวมทั้งกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหามาตามความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร
๒. ส.ป.ก.จังหวัด สามารถนำมาตรการแก้ไขปัญหานี้สินมาใช้ในการดำเนินงานกับเกษตรกรแต่ละกลุ่ม
๓. เกษตรกรโครงการกองทุนที่ดิน ได้รับการแก้ไขปัญหานี้สิน

วิธีการศึกษา

๑. กรอบการศึกษา ประกอบด้วย แนวคิด และวิธีการกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหานี้สิน
 - ๑.๑ แนวคิด
 - กลุ่มเป้าหมาย คือ เกษตรกรโครงการกองทุนที่ดิน ที่มีหนี้สินค่าเช่าซื้อที่ดินหรือหนี้ค่าที่ดิน และหนี้ค่าประกอบอาชีพการเกษตร
 - การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ไม่สามารถช่วยเหลือเกษตรกรให้ฟื้นตัวขึ้นมาได้
 - เพิ่มระดับมาตรการให้ความช่วยเหลือโดยการนำเสนอขอจำหน่ายหนี้สูญออกจากบัญชีกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
 - ๑.๒ วิธีการกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหานี้สิน ประกอบด้วย
 - ๑.๒.๑ ข้อมูลเกษตรกร
 - ๑) สถานะปัจจุบันของผู้ทำประโยชน์ เป็นผู้ได้รับสิทธิในที่ดิน หรือทายาท
 - ๒) การใช้ประโยชน์ในที่ดิน และการประกอบกิจกรรมการเกษตร
 - ๓) รายได้และค่าใช้จ่ายครัวเรือน
 - ๔) มูลค่าทรัพย์สิน และหนี้สินอื่น
 - ๕) หนี้สินกองทุนที่ดิน ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๗
 - ๑.๒.๒ การวิเคราะห์ข้อมูล มีวิธีดำเนินการดังนี้
 - ๑) การวิเคราะห์รายได้ และค่าใช้จ่าย
 - ๒) ความสามารถในการชำระหนี้
 - ๑.๒.๓ การกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหานี้สิน ประกอบด้วย ๒ แนวทาง คือ

/๑) ขอจำหน่าย...

๑) ขอบข่ายหนี้ของเกษตรกรที่ไม่สามารถชำระได้ออกจากบัญชีกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๒) เร่งรัดติดตามจัดเก็บหนี้ที่เกษตรกรมีความสามารถชำระได้

๒. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๒.๑ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นเกษตรกรโครงการกองทุนที่ดิน ที่ได้รับการติดตามการใช้ประโยชน์ในที่ดิน ปี ๒๕๕๗ จำนวน ๒,๑๐๙ ราย

๒.๒ กลุ่มตัวอย่างเกษตรกร คำนวณโดยใช้สูตร Yamane

๒.๓ จำนวนเกษตรกรตัวอย่าง ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อมูลสมบูรณ์ ๙๑๗ ราย คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๔๘ ของประชากร

๓. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ใช้ทะเบียนลูกหนี้และแบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

๔. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรโครงการกองทุนที่ดินในพื้นที่ ๓๔ จังหวัด ๖๔ โครงการ

๔.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจภาคสนาม โดยเจ้าหน้าที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด ใช้แบบสอบถามติดตามการใช้ประโยชน์ในที่ดินโครงการกองทุนที่ดิน และรายชื่อเกษตรกรตามที่ได้รับมอบจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

๔.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการตรวจสอบและประมวลผลข้อมูลลูกหนี้เงินกู้และลูกหนี้ค่าเช่าซื้อที่ดินโครงการกองทุนที่ดินจากระบบฐานข้อมูลกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๕. รูปแบบการวิจัย

๕.๑ เชิงคุณภาพ ใช้วิธีการจัดหมวดหมู่ ตรวจสอบ พรรณนาความเปรียบเทียบ และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในประเด็นต่างๆ

๕.๒ เชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คำนวณค่าสถิติพื้นฐาน ร่วมกับการวิเคราะห์กระแสเงินสดรายได้และค่าใช้จ่าย รวมทั้งการวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร

สรุปผลการศึกษา มีดังนี้

๑. ด้านการใช้ประโยชน์ในที่ดิน เกษตรกรผู้ได้รับสิทธิเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน ยังสามารถประกอบอาชีพได้ คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๔๔ ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด และมีจำนวนผู้ใช้ประโยชน์ในที่ดิน คิดเป็นร้อยละ ๙๕.๘๖ ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด ซึ่งในจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง ๙๑๗ ราย แยกเป็นผู้ใช้ประโยชน์เต็มแปลง ๗๕๖ ราย และบางส่วน ๑๖๓ ราย กิจกรรมการเกษตรที่พบ ได้แก่ เกษตรผสมผสาน ทำนา

๒. ด้านวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้ สามารถจำแนกตัวอย่างลูกหนี้ได้ ๓ กลุ่ม คือ เกษตรกรไม่มีความสามารถเพียงพอชำระหนี้ ร้อยละ ๖๑.๔๗ มีความสามารถชำระหนี้ได้เพียงบางส่วน ร้อยละ ๓๖.๑๓ และ มีความสามารถชำระหนี้ ร้อยละ ๒.๔๐ ของตัวอย่างลูกหนี้ทั้งหมด

๓. มาตรการแก้ไขปัญหานี้สิน จำนวนตัวอย่างลูกหนี้ ๖๖๗ ราย มีหนี้คงเหลือ ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๗ จำนวน ๒๙๐.๖๘ ล้านบาท แยกเป็นหนี้ครบกำหนดชำระ ๑๑๗.๑๔ ล้านบาท ยังไม่ครบกำหนดชำระ ๑๗๓.๕๔ ล้านบาท และดอกเบี้ย ๔๒.๐๑ ล้านบาท รวมทั้งสิ้น ๓๓๒.๖๙ ล้านบาท สามารถบริหารจัดการโดยกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหานี้สิน ๓ มาตรการ ได้แก่

๓.๑ เร่งรัดติดตามจัดเก็บหนี้สิน ๒๕๗ ราย เป็นเงิน ๑๐.๕๒ ล้านบาท แยกเป็นดอกเบี้ย ๖.๑๕ ล้านบาท เงินต้นค่าที่ดิน ๒.๑๘ ล้านบาท และ เงินต้นค่าประกอบอาชีพการเกษตร ๒.๑๙ ล้านบาท

๓.๒ ขอยกเว้นดอกเบี้ยทุกประเภทสัญญา ๖๕๑ ราย เป็นเงิน ๓๕.๘๖ ล้านบาท

/๓.๓ ขอบข่าย...

๓.๓ ขอจำหน่ายหนี้เงินต้นค่าประกอบอาชีพการเกษตร ๑๘๙.๘๐ ล้านบาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๒๓๖.๑๘ ล้านบาท หนี้ส่วนที่เหลือ ๙๖.๕๑ ล้านบาท แยกเป็นหนี้เงินต้นค่าที่ดิน ๙๓.๖๘ ล้านบาท ครอบกำหนดชำระ ๕๑.๐๙ ล้านบาท ยังไม่ครบกำหนดชำระ ๔๒.๕๙ ล้านบาท และหนี้เงินต้นค่าประกอบอาชีพการเกษตรยังไม่ครบกำหนดชำระ ๒.๘๓ ล้านบาท

ข้อเสนอแนะ

๑. ด้านผลจากการศึกษา

๑.๑ หนี้เงินกู้ค่าที่ดินเอกชนมี ๒ ลักษณะ คือ หนี้เงินกู้ และหนี้ค่าเช่าซื้อที่ดิน ซึ่งหนี้เงินกู้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด ควรดำเนินการแปลงหนี้ เป็นสัญญาเช่าซื้อที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตามมติคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ครั้งที่ ๕/๒๕๔๗ วันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๔๗ ส่วนหนี้ค่าเช่าซื้อที่ดิน ส่วนใหญ่มีระยะเวลาเช่าซื้อ ๑๕ ปี ตามระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการเช่าซื้อที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ ปัจจุบันระเบียบฉบับนี้ได้ถูกยกเลิกโดยระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการเช่าซื้อที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ซึ่งมีบทเฉพาะกาลให้สัญญาเช่าซื้อที่ดินที่ได้กระทำขึ้นโดยอาศัยระเบียบ ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ มีผลบังคับใช้ต่อไป เว้นแต่ข้อตกลงในสัญญาที่ไม่เป็นไปตามระเบียบนี้ ให้ปรับให้เป็นไปตามระเบียบนี้ ดังนั้น ในผู้เช่าซื้อที่ดินรายที่ไม่สามารถชำระงวดค่าเช่าซื้อได้ ควรปรับระยะเวลาเช่าซื้อที่ดินให้เป็น ๒๕ ปี ตามระเบียบ ปี พ.ศ. ๒๕๔๘

๑.๒ การเชื่อมโยงข้อมูลจากระบบฐานกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเข้ากับระบบงานอื่น ควรได้รับการเอาใจใส่ดูแล เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้ในการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒. ด้านเชิงนโยบาย

๒.๑ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้รับจ้างแรงงานทางการเกษตร มาเป็นเกษตรกรผู้ประกอบการเกษตรด้วยตนเอง ควรดำเนินการอย่างมีขั้นตอนและระยะเวลา รวมทั้งให้มีการประเมินผลก่อนจัดเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน และกู้ยืมเงินเพื่อประกอบการเกษตร

๒.๒ การวางแผนการผลิต ควรพิจารณาความเป็นไปได้ในพื้นที่และการยอมรับของเกษตรกรให้มากกว่าการมุ่งเน้นศักยภาพในการผลิต

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

นางสาวอัจฉรา วัฒนะเจริญ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดิน ให้ข้อคิดเห็น ว่า ในบทที่ ๑ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ เพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรโครงการกองทุนที่ดิน และข้อที่ ๒ เพื่อกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหานี้สินที่เหมาะสมตามความสามารถในการชำระหนี้ในแต่ละกลุ่มของเกษตรกร แต่เมื่ออ่านประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ระบุว่า “ส.ป.ก. สามารถจำแนกกลุ่มเกษตรกรและมีแนวทางแก้ไขปัญหานี้สินรวมทั้งกำหนดมาตรการการแก้ไขปัญหตามความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร” คิดว่าไม่น่าใช่ เพราะโครงการกองทุนที่ดินเป็นโครงการเฉพาะ ถ้าศึกษาความเป็นมาจะพบว่าต่างกัน ตามที่ผู้วิจัยกล่าวถึงความเป็นมา ปัญหาต่างๆ การดำเนินงานโครงการที่รัฐส่งเสริมล้มเหลว พอส่งมอบให้ ส.ป.ก. ก็มีหนี้สินติดมา เมื่อมีหนี้สินก็ต้องมาวิเคราะห์ความสามารถในการชำระ โดยการนำรายได้สุทธิมาเปรียบเทียบกับหนี้สินที่ต้องชำระ โดย ส.ป.ก. กำหนดความสามารถในการชำระหนี้ไว้ ๓ ค่า คือ ถ้าค่าน้อยกว่า ๐ หมายถึง ไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะชำระหนี้ได้ ถ้า ๐ แต่ไม่ถึง ๑ หมายถึง มีความสามารถชำระหนี้ได้เพียงบางส่วน ถ้ามากกว่า ๑ หมายถึง เกษตรกรมีความสามารถชำระหนี้

เมื่อวิเคราะห์แล้ว ก็มากำหนดมาตรการในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ของ ส.ป.ก. ว่า มีอะไรบ้างต้องแยกประเภทหนี้สินแต่ละชนิดออกมา ต้องระบุว่ามูลค่าที่ดินรัฐ ที่ดินเอกชน ค่าประกอบอาชีพและการใช้มาตรการจำหน่ายหนี้สูญในส่วน ของค่าที่ดินไม่จำหน่ายหนี้สูญเพราะอะไร ค่าประกอบอาชีพส่วนที่เป็นเงินต้นและดอกเบี้ยอยู่ในอำนาจของ ส.ป.ก. หรือไม่ ถ้าอยู่สามารถใช้อำนาจ คปก. ในการดำเนินงานได้เลย แต่ต้อง

/แจกแจง...

แจกแจงมาตรการออกมาว่า มีมาตรการอะไรบ้าง ทั้งในส่วนที่สามารถดำเนินการเอง และในส่วนที่ต้องนำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อแยกประเภทออกมาแล้วก็ต้องมาพิจารณาว่าจะใช้มาตรการหรือใช้วิธีใด ซึ่งการศึกษาเรื่องนี้ แสดงถึงสิ่งที่ได้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหานี้สินของเกษตรกรโครงการกองทุนที่ดินเท่านั้น ไม่สามารถนำมาใช้กับโครงการปกติของ ส.ป.ก. ได้ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับควรจะเขียนว่า “ส.ป.ก. ได้มาตรการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินตามความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรภายใต้โครงการกองทุนที่ดิน”

นางสาวจุฑาสินี ขาววิไล นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ นักวิจัย สอบถาม สรุปรู่ว่าจะต้องเพิ่มมาตรการของ ส.ป.ก. ขึ้นตอนความเป็นมาตั้งแต่ระยะที่ ๑ ระยะที่ ๒ ว่ามีการดำเนินงานอย่างไรใช่หรือไม่

นายศักดิ์ชาย แก้วศรีนวล หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก. ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า เรื่องนี้เป็นปัญหามานานถือว่าเป็นความผิดพลาดของนโยบายรัฐบาล ลักษณะเดียวกันที่นำที่ดินแปลงนั้นไปให้ประชาชน ประชาชนก็เข้าไปทำเพราะถูกหลอกให้เข้ามา ซึ่งลักษณะการดำเนินงานเป็นการชำระหนี้ของธนาคาร จากหนี้ที่เป็นศูนย์ เป็นสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) เมื่อได้เงินจาก ธกส. ไป พอดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จก็โยนทิ้งที่ดินและคนให้ ส.ป.ก. บริหารจัดการ ดังนั้นในความเห็นสมควรจำหน่ายหนี้สูญทั้งหมด

นางสาวอัจฉรา วัฒนะเจริญ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดิน กล่าวว่า เวลาเสนอมาตรการเป็นการเสนอมาตรการแก้ไขปัญหาโครงการกองทุนที่ดิน ซึ่งจะมีทั้งผู้มีส่วนได้ และผู้มีส่วนเสีย ผู้ที่ได้ประโยชน์ คือ ผู้ที่ไม่ได้ชำระหนี้ ผู้ที่เสียประโยชน์ คือ ผู้ที่ชำระหนี้ไปแล้ว เพราะฉะนั้นเวลานำเสนอมาตรการควรจะมีมาตรการที่จะไปช่วยเหลือผู้ที่ชำระหนี้ไปแล้วด้วย ซึ่งในที่นี้ถือว่าเป็นผู้ที่เสียประโยชน์

นางสาวจุฑาสินี ขาววิไล ชี้แจงว่า อดีตเลขาธิการ ส.ป.ก. ดร. วีระชัย นาควิบูลย์วงศ์ แนะนำว่าให้แยกไว้เลยว่า กลุ่มที่ชำระแล้วมีรายได้บ้าง กรณีที่ ส.ป.ก. มีโครงการอะไรที่จะไปช่วยเหลือ หรือสนับสนุน ก็ให้พิจารณาบุคคลเหล่านี้ให้ได้รับการช่วยเหลือ หรือได้รับการสนับสนุน ตามมาตรการของ ส.ป.ก.

นางสาวอัจฉรา วัฒนะเจริญ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดิน ให้ข้อคิดเห็นว่า ในการกำหนดมาตรการ ต้องการให้เห็นว่ามีทั้งมาตรการสำหรับผู้ได้ประโยชน์ และผู้เสียประโยชน์ แสดงให้เห็นถึงมาตรการสำหรับผู้ที่เป็นลูกหนี้ชั้นดีด้วย

นางอาทิตยา พองพรหม ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน สอบถามว่า มีปัจจัยอะไรที่จะนำมาวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการดูแลเกษตรกรเพื่อให้เกิดความยุติธรรมสำหรับผู้ที่มีวินัยในการชำระหนี้หรือไม่ ๓ กลุ่มที่วิเคราะห์ คือ กลุ่มเกษตรกรมีความสามารถชำระหนี้ กลุ่มที่มีความสามารถชำระหนี้ได้เพียงบางส่วน กลุ่มที่ไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะชำระหนี้ สามารถอธิบายได้หรือไม่ว่าแต่ละกลุ่มต่างกันอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลพื้นฐาน หรือข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม เพราะในเล่มจะนำเสนอในภาพรวม เสนอเพียงว่าจำนวนตัวอย่างมีเท่านี้ แล้วนำแต่ละรายไปหาค่าเฉลี่ยผลที่ออกมาจะเป็นภาพรวม แต่ละกลุ่มยังไม่เห็นคุณลักษณะหรือรูปแบบ พฤติกรรม ดังนั้นอาจจะจัดประเภทของกลุ่มแต่ละกลุ่ม ว่ามีจำนวนกี่ราย มีลักษณะรูปแบบการดำรงชีวิตอย่างไร มีการทำเกษตรอะไรบ้าง หรือข้อมูลบางอย่างที่สามารถให้เหตุผลได้ว่า ทำไมกลุ่มนี้จึงสามารถชำระได้ หรือทำไมกลุ่มนี้ไม่สามารถชำระได้ เป็นเพียงการให้ข้อสังเกต ถ้าหากสามารถอธิบายลักษณะของคน ๓ กลุ่มนี้ได้ อาจจะต้องมีมาตรการบางอย่างเข้าไปเสริม หรือเข้าไปจัดการที่ชัดเจนขึ้นนอกเหนือจากการจำหน่ายหนี้สูญ

นางสาวจุฑาสินี ขาววิไล ชี้แจงว่า ในแต่ละกลุ่มเหตุผลจะชัดเจน ไม่ได้เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มจะพิจารณาในด้านรายได้ และค่าใช้จ่าย สามารถดูค่าอธิบายในหน้า ๔๔ จะอธิบายว่ามีในแต่ละกลุ่มมีรายได้จากการเกษตรอะไร และอะไรที่ทำให้มีรายได้ติดลบ เมื่อรายได้ติดลบเกษตรกรก็ไม่สามารถชำระหนี้ได้ อยู่แล้ว

นายฉลอง มณีโชติ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี กล่าวว่า ในเมื่อใช้การวิเคราะห์รายได้เพื่อจำแนกกลุ่ม และบางพื้นที่มีทั้ง ๓ กลุ่ม ยกตัวอย่างเช่น จังหวัดยะลา จะทำการผลิตเหมือนกันหมด

/พอแยก...

พอแยกเป็น ๓ กลุ่ม ไม่แน่ใจว่าจะสัมพันธ์กัน ถ้าตรงนี้ก็อาจจะใช้ระบบ GIS เข้ามาช่วยในการจำแนกได้ เช่น ถ้าเกษตรกรในอำเภอกาบัง จังหวัดยะลา จำแนกอยู่ในกลุ่มที่ ๑ ไม่สามารถชำระหนี้ได้ทั้งหมด ก็จะโยงไปถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ การวางแผนการผลิต การทำการเกษตรให้ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับ ๔ ปัจจัย คือ ๑) สภาพดิน ๒) สภาพอากาศ ๓) พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่เหมาะสม ๔) การบริหารจัดการ โครงการกองทุนที่ดินมีการวางแผนการผลิตเพื่อกำหนดวงเงินกู้ ก่อนที่จะให้เกษตรกรลงไปดำเนินการ เพราะฉะนั้นแผนการผลิตไม่แน่นอน วางไว้ในอากาศเกษตรกรไม่มีส่วนร่วมอยู่แล้ว จะเชื่อมโยงไปถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่บอกว่าควรพิจารณาความเป็นไปได้ในพื้นที่ และการยอมรับของเกษตรกรให้มากกว่าการมุ่งเน้นศักยภาพในการผลิต จากข้อเสนอแนะในเรื่องนี้เนื่องจากแผนการผลิตของโครงการกองทุนที่ดินที่วางไว้ให้เกษตรกรทุกจังหวัดเท่าที่ผ่านมา ไม่มีศักยภาพในการผลิต ไม่มีศักยภาพในการวิเคราะห์ว่าทำอย่างไรถึงจะคุ้มทุน ดังนั้นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายควรจะเป็นการวางแผนการผลิตให้มีความเป็นไปได้ และสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ให้เกษตรกรมีส่วนร่วม สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม

นางสาวสุรางค์ ผลประเสริฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน ตั้งข้อสังเกต ในเรื่องนี้ได้นำเสนอไว้ว่า มีปัญหาอยู่ ๓-๔ เรื่อง คือ การบริหารจัดการ การพัฒนาสิทธิ ภาวะหนี้สิน วัตถุประสงค์ที่กำหนดมาเพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้ยังไม่เห็นถึงวัตถุประสงค์นั้น ไม่ทราบว่าความสามารถในการชำระหนี้มีการเชื่อมโยงถึงปัญหาที่กล่าวมาแล้วหรือไม่อย่างไร เนื่องจากยังไม่เห็นบทสรุปว่าเกิดจากอะไรได้บ้าง ยังไม่เห็นถึงที่มาของการค้างชำระหนี้ หรือไม่สามารถชำระหนี้ได้ จะเชื่อมโยงนำไปสู่ปัญหาที่กล่าวไว้ได้อย่างไร และในส่วน of ข้อเสนอแนะนโยบาย มีอยู่ ๒ เรื่อง ในเรื่องของการจัดเก็บ มีการเร่งรัดจัดเก็บหนี้สิน ทั้งที่ระบุว่าไม่สามารถจัดเก็บได้ ประเด็นที่บอกว่าไม่สามารถชำระหนี้ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการหารายได้ หรือมีรายได้ในภาคเกษตรหรือไม่ ถ้าพิจารณาจากผลการศึกษาก็จะเห็นว่าเกษตรกรที่ได้รับการจัดที่ดินส่วนใหญ่จะสามารถใช้ประโยชน์ที่ดินได้ ๑๐๐% และมีประมาณ ๙๐% ที่ใช้ประโยชน์ที่ดินเต็มแปลง น่าจะมีการเสนอการแก้ไขปัญหาด้านสภาพที่เกิดขึ้นด้วย หรือว่ามีมาตรการเสริมรายได้ขึ้น ๆ อย่างไร อาจจะตอบปัญหากองทุนฟื้นฟูในเรื่องนโยบายว่า อาจจะมีมาตรการในการเพิ่มรายได้ ซึ่งสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีสามารถที่จะไปส่งเสริมโดยหาวิธีการบูรณาการภายในว่าจะวิธีการทำอย่างไร ในระหว่างเกษตรกรกลุ่มนี้ หากจะเป็นหนี้เพิ่มเติมก็คงเป็นไปได้ไม่ได้ ก็ไปมองในเรื่องของการส่งเสริม ซึ่งเกษตรกรกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ต้องให้ความช่วยเหลือเร่งด่วน เพื่อให้มีศักยภาพ และมีรายได้เพิ่มขึ้นพอที่จะมาชำระหนี้ของ ส.ป.ก. หรือกองทุนได้

นางสาวจุฑาสินี ขาววิไล ชี้แจงว่า ได้แสดงไว้ในสภาพปัญหาซึ่งไม่ได้ระบุไว้ในข้อเสนอแนะ และเป็นเรื่องที่ ส.ป.ก. สามารถจัดการเองได้ภายใต้กฎหมายที่มีอยู่ แต่ปัญหาด้านหนี้สินเป็นเรื่องที่จะต้องแก้ไขก่อน ที่ผ่านมามีการดำเนินการแค่ ๒ ปีแล้วหยุด เมื่อไม่ต่อเนื่องทำให้สภาพปัญหาที่มีอยู่เดิมไม่ได้รับการแก้ไข ส.ป.ก. จังหวัดได้แต่แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าตามสภาพที่เกิดขึ้น เนื่องจากไม่มีผู้รับผิดชอบโครงการนี้โดยตรง

นายฉลอง มณีโชติ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี กล่าวว่า ควรจะทดลองนำข้อมูลในเชิงพื้นที่มาพิจารณาประกอบในการวางแผนการผลิต เพราะทราบอยู่แล้วว่าเกษตรกรไม่มีส่วนในการวางแผนการผลิต ที่นี้ก็มาพิจารณาว่าแผนการผลิตที่มีอยู่ ตกลงใช้ได้จริงหรือไม่ จะใช้ได้หรือไม่ได้ ต้องมาแยกการทำการเกษตรในแต่ละพื้นที่ ส่วนความสามารถชำระหนี้จากเงินส่วนที่เหลือในภาคการเกษตรนำมารวมกับเงินนอกภาคเกษตรอาจจะไม่มองไม่เห็นภาพ การชำระหนี้สูญควรเสนอในเชิงนโยบายว่า เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรที่จะพัฒนาอาชีพต่อไปได้ เท่าที่ดูแผนการพัฒนา ชนิดพืชและพันธุ์พืช ไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ยกตัวอย่างที่จังหวัดชุมพรพื้นที่เหมาะสมกับปาล์มน้ำมัน แต่ปาล์มที่ส่งเสริมให้ปลูกเป็นปาล์มดubu ไม่มีลูก ทำอะไรไม่ได้ต้องโคนอย่างเดียว ให้จังหวัดไปบูรณาการก็ไม่รอด เพราะฉะนั้นกรณีอย่างนี้ก็ควรจะจำหน่ายหนี้สูญ

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าวว่า เรื่องแผนการผลิต ขอเล่าเกี่ยวกับกองทุนที่ดิน ในส่วนของรูปแบบแผนการผลิต เมื่อได้ที่ดินมาแล้ว จะพัฒนาต้องชุดสระ ใช้เป็นรูปแบบเดียวกันทั้งหมด โดยไม่สอดคล้องกับ

/สภาพพื้นที่...

สภาพพื้นที่ เช่น ขุดร่องสวน ยกร่องสวน ขุดสระเก็บน้ำ ยกตัวอย่างจังหวัดนครสวรรค์ อำเภอไพศาลี เป็นพื้นที่ ดินทราย แต่ไปขุดร่องสวนในที่ดอน แล้วก็ขุดสระน้ำ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นต้นทุนส่วนหนึ่ง ไม่ทราบว่ายากง่าย ข้อมูลนี้ ข้อมูลเหล่านี้หรือไม่ ถ้ามีข้อมูลนี้สามารถนำมาเป็นส่วนประกอบในเรื่องความร่วมมือเชิงโครงการฯ เพราะบริบท ของแผนการผลิตไม่สอดคล้องกับภูมิสังคม หรือภูมิประเทศ

นางสาววิไลลักษณ์ เพชรล้อม ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน กล่าวเพิ่มเติมว่า เคยมี ประสบการณ์ในเรื่องงานกองทุน ขณะที่อยู่จังหวัดลพบุรีมีการทำความร่วมมือกับสหฟาร์ม ให้เกษตรกรเลี้ยงไก่ สหฟาร์มเข้ามาดำเนินการ เกษตรกรต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของบริษัทฯ วิถีชีวิตของเกษตรกรไม่ได้ไปด้วยกันโดย สิ้นเชิง เพราะพื้นฐานของเกษตรกรเป็นผู้รับจ้าง มีความยากจน แต่แผนการของโครงการที่ทำร่วมกับบริษัทเอกชน จะต้องเป็นผู้ที่มีทักษะ มีเงื่อนไขมากมาย ซึ่งบางรายอยู่ไม่ได้ สหฟาร์มช่วยได้ในระดับหนึ่ง แต่ท้ายที่สุดแล้วต้อง เลิก ล้มเหลว เพราะแผนการผลิตไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกร

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าวว่า โครงการที่เกิดจากความคิดแล้วลงไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ยังขาด ในเรื่องของความร่วมมือของคนที่จะเข้าไปอยู่ตรงนั้น ได้ร่วมกันคิดว่าการที่ได้รับการสนับสนุนตามกรอบโครงการที่ นำลงไปใช้ในพื้นที่ บางที่ไม่สอดคล้องกับคนในชุมชนนั้น หรือท้องถิ่นนั้น เพราะฉะนั้นประเด็นในเรื่องการขาดการ มีส่วนร่วมในเรื่องของการปฏิรูปที่ดิน ตั้งแต่ต้นน่าจะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้โครงการไม่สามารถบรรลุ วัตถุประสงค์ได้

นางสาวจุฑาสินี ขาววิไล ได้อธิบายว่า ข้อมูลอยู่ในเอกสารวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การเก็บ ข้อมูลครั้งนี้ไม่ได้ลงรายละเอียดถึงแผนการผลิต แผนการผลิตที่เกิดขึ้นจะมีหลากหลาย มีทั้งพืชมีทั้งสัตว์ แต่เมื่อ นำไปปฏิบัติจริงแล้ว เกษตรกรซึ่งเป็นผู้รับจ้างทางการเกษตรซึ่งขาดความชำนาญ ขาดประสบการณ์ในด้านการ บริหารจัดการ ในที่นี้ไม่ได้ใช้ว่าประสบความล้มเหลว แต่ใช้คำว่า “แผนการผลิตไม่เป็นไปตามเป้าหมาย”

ประธานคณะกรรมการฯ ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรปรับคำที่ว่า ที่ดินที่มีคุณภาพปานกลางถึงเลว การใช้คำว่า “เลว” บ่งชี้ถึงการดำเนินโครงการว่าทำไมถึงทำไม่สำเร็จ

นางสาวจุฑาสินี ขาววิไล ชี้แจงว่า คำนี้ปรากฏอยู่ในเอกสารวิจัยที่นำมาอ้างอิง และเป็นเหตุผล ส่วนหนึ่งที่จะจำหน่ายหนี้สูญได้ ต้องแสดงให้เห็นว่าโครงการส่งเสริมของรัฐนั้นมีความบกพร่อง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับ เกษตรกร

นางสาววิไลลักษณ์ เพชรล้อม ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน เพิ่มเติมว่า เงินกองทุนที่ จะเข้าโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรด้วยการจำหน่ายหนี้เป็นสูญ ขณะนี้มีบางโครงการที่เป็นคดี ซึ่งในส่วนที่ เป็นคดี หน่วยงานที่รับผิดชอบทางด้านคดี ขอให้สำนักวิชาการและแผนงาน (สวผ.) ทำงานวิจัย ซึ่งในความเป็นจริง โครงการนี้เป็นโครงการเฉพาะจึงไม่สามารถดำเนินการได้ ดังนั้นฝากผู้เชี่ยวชาญฯ กลับไปพิจารณารายละเอียด เรื่องนี้เพราะว่าโครงการกองทุนที่ดินเป็นโครงการเฉพาะแต่ละพื้นที่ เมื่อมีการวิเคราะห์สินเชื่อและจ่ายสินเชื่อ ควร มีการติดตามเป็นระยะๆ ตลอดเวลาจะได้มีข้อมูลอธิบายได้ แต่ถ้ากรณีที่เกิดมานานแล้ว และจะขอให้ สวผ. ทำงาน วิจัยให้ โดยเงื่อนไขของเวลาไม่สามารถดำเนินการได้แน่นอน อาจจะต้องติดตามในแต่ละโครงการ แต่ถ้าจะให้ สวผ. ทำโครงการวิจัยในภาพรวมทำได้จะต้องมาคุยกันก่อน แต่ถ้าเฉพาะรายลักษณะนี้ต้องรีบดำเนินการติดตาม เป็นระยะๆ ต่อเนื่อง โดยสำนักบริหารกองทุนเอง

นางอาทิตยา พองพรหม ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน ให้ข้อคิดเห็นว่า จากการ แยกความสามารถในการชำระหนี้ของแต่ละกลุ่ม ในส่วนที่ระบุว่าเกษตรกรมีความสามารถชำระหนี้ ๑๖ ราย ปัจจุบันกิจกรรมที่เกษตรกรเหล่านี้ทำคืออะไร เพราะเห็นข้อมูลในแบบสอบถามมีการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งต่อเนื่อง จากที่สอบถามในตอนแรก อยากทราบว่าในแต่ละกลุ่มมีลักษณะที่ต่างกันอย่างไร จากข้อมูลที่ได้แสดงไว้ว่าจะอธิบาย ได้ว่า ๔๐๐ กว่ารายนั้นทำอะไร อยู่ที่ใด อาจจะนำมาเชื่อมโยงกับแผนที่เพื่อจะทำให้ข้อมูลชัดเจน ข้อมูลที่มีอยู่ อาจจะนำมาจัดกลุ่ม วิเคราะห์ จะเห็นภาพชัดเจน ทั้งกลุ่มที่ ๑ กลุ่มที่ ๒ และกลุ่มที่ ๓ จะมีลักษณะแตกต่างกัน

/อย่างไร...

อย่างไร ระหว่างรายที่มีความสามารถชำระหนี้ กับรายที่ไม่มีความสามารถชำระหนี้ได้เลย ตรงนี้ก็จะทำให้สามารถกำหนดมาตรการบางอย่างเข้าไปเสริมได้

นางสาวจุฑาสินี ขำวิไล ชี้แจงว่ากรณีเกษตรกรกรจำนวน ๑๖ ราย มี ๒ รายปลูกยางพารา อีก ๑๔ รายส่วนใหญ่มีรายได้จากการเกษตร แต่ก็ไม่เพียงพอ โดยได้มีการจัดกลุ่มไว้แล้วตามความสามารถในการชำระหนี้ เป็นการจัดกลุ่มจากตัวเลข แต่ตอนที่นำเสนอไม่ได้ดึงข้อมูลออกมาแสดง แต่ละกลุ่มจะมีการอธิบาย เช่น กลุ่มที่ไม่มีความสามารถในการชำระหนี้มีรายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เป็นต้น

นายฉลอง มณีโชติ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี สอบถามว่า พอจะมีข้อมูลอะไรที่จะไปเชื่อมโยงกับทางวิทยาศาสตร์บ้างหรือไม่ เช่น ในกรณีกลุ่มที่ได้รับการจัดที่ดิน และดินมีคุณภาพขึ้นชื่อว่าดินเลว จะได้มากำหนดเป็นมาตรการได้ว่า เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้ได้เนื่องจากดินไม่มีความเหมาะสมในการทำเกษตร ข้อมูลที่ได้อาจจะนำไปเชื่อมโยงกับ ข้อมูลรายแปลง และแผนที่แสดงเขต (Zoning Maps) ด้วยก็ได้

นางสาวจุฑาสินี ขำวิไล ชี้แจงว่า ไม่แน่ใจว่าในแบบสอบถามจะมีข้อมูลหรือไม่ เพราะข้อมูลบางส่วนหาไม่เจอ ข้อมูลบางส่วนที่มีอยู่ ไม่มีเลขบัตรประชาชนเมื่อนำมาเชื่อมด้วยชื่อ หากพิมพ์ผิดก็ทำให้ไม่พบข้อมูลที่ต้องการค้น ในส่วนตัวไม่เห็นด้วย ถ้านำรายชื่อที่มีอยู่มาเชื่อมโยงเพื่อค้นหาแปลงที่มีแต่ละแปลง

นางสาวอัจฉรา วัฒนะเจริญ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดิน ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ที่อธิบายว่าแบ่ง ๓ กลุ่ม โดยอธิบายว่ากลุ่มที่สามารถชำระหนี้สินได้เนื่องจากมีรายได้นอกภาคการเกษตร ซึ่งกลุ่มเหล่านี้เป็นกลุ่มผู้ที่เสียผลประโยชน์ จากที่ ผอ. ฉลองกล่าวว่า โครงการของรัฐล้มเหลว ถ้าไม่นำรายได้นอกภาคเกษตรมาวิเคราะห์ กลุ่มนี้จะได้สิทธิหมด ถ้าหากมองในด้านของความเป็นธรรม ดังนั้นไม่ควรนำรายได้นอกภาคเกษตรมาวิเคราะห์ด้วย เพราะถือว่ามาจากพื้นฐานโครงการกองทุนที่ดินด้วยกัน เพราะไม่เช่นนั้นจะเกิดสองมาตรฐาน หากข้อมูลจากตัวเลขจริง ติดลบก็ติดลบ ตรงนี้ต้องมีเกณฑ์ในการคิดก่อนว่าจะคิดอย่างไร เพราะในความเป็นจริงมีการเปิดช่องตั้งแต่แรกอยู่แล้ว ว่าโครงการส่งเสริมของรัฐดำเนินการล้มเหลว ต้องแก้ปัญหาในการชดเชย เมื่อมีช่องทางนี้อยู่แล้วก็นำมาดำเนินการ ซึ่งก็เห็นด้วยกับการชดเชยอยู่แล้ว เพียงแค่ต้องมาคิดว่าจะใช้เกณฑ์อะไรในการชดเชยเท่านั้น

นางสาวจุฑาสินี ขำวิไล ชี้แจงว่า หลักเกณฑ์การวิเคราะห์ของคณะกรรมการบริหารสินเชื่อเกษตรกรแห่งชาติ (กบส.) ที่ผ่านมา นอกจากจะพิจารณาการชำระหนี้แล้ว ต้องพิจารณาด้วยว่ามีรายได้จากแหล่งไหน หลักเกณฑ์ในการชำระหนี้สูญที่ผ่านมา นอกจากจะพิจารณารายได้หลังหักค่าใช้จ่ายแล้ว ยังอนุญาตให้นำทรัพย์สินมาพิจารณาด้วย หลังจากพิจารณาแล้วว่าหนี้สิน ทรัพย์สินมีเท่าไร มีการหาตัวเลขให้ แต่ได้บอกไปว่าส่วนใหญ่ถ้ามีรายได้เฉพาะการเกษตรอย่างเดียวคงไม่ผ่านการพิจารณา ในความเป็นจริงการชำระหนี้ เกษตรกรจะนำรายได้ทั้งในและนอกภาคการเกษตรมาชำระอยู่แล้ว จะพิจารณาจากรายได้ทางการเกษตรอย่างเดียวคงไม่ใช่

นายฉลอง มณีโชติ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี กล่าวว่า ถ้าบอกว่าสาเหตุจากดินเลว ๘๐ % การจัดกลุ่มความสามารถในการชำระหนี้ ก็ไม่สามารถตอบได้ว่ากลุ่มนั้นจะอยู่ในพื้นที่ดินดี หรือดินเลว

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าวว่า เห็นด้วยกับผู้เชี่ยวชาญอัจฉรา ในกรณีนี้ถ้าจะศึกษาปัญหาความล้มเหลวก็ไปศึกษาในเรื่อง ๑) โครงการ ๒) เกษตรกร ๓) รายได้จากโครงการ ถ้าศึกษาจากตรงนี้จะพิสูจน์ได้ว่าโครงการล้มเหลว หากจะนำรายได้นอกภาคการเกษตรเข้ามา ซึ่งเป็นเรื่องของความเป็นอยู่ เรื่องของรายได้เกษตรกรสามารถดำรงชีวิตในภาคเกษตรได้หรือไม่ น่าจะเป็นคนละประเด็นกัน ถ้าจะศึกษาเพื่อเชื่อมโยงผลการศึกษาไปเชื่อมโยงในเรื่องหนี้สิน เพราะฉะนั้นจะต้องนำเฉพาะเรื่องของโครงการ นอกนั้นไม่ต้องกล่าวถึง ไม่เช่นนั้นจะเหมือนกับว่าเกษตรกรกลุ่มหนึ่งมีความสามารถในการชำระหนี้ได้ แต่เกษตรกรอีกกลุ่มหนึ่งไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ เพราะฉะนั้นผลการศึกษาก็จะตอบในเรื่องการล้มเหลวของโครงการไม่ใช่ล้มเหลวในเรื่องของเกษตรกร และสามารถนำไปต่อยอดในเรื่องของการชำระหนี้ได้

/นางสาวจุฑาสินี...

นางสาวจุฑาสินี ขำวิไล ได้อธิบายว่า ถ้ากล่าวถึงความล้มเหลวของโครงการ ในระยะที่ ๑ ระยะที่ ๒ มีผลงานวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัญหาตอนนี้คือจะทำอย่างไรที่จะตัดหนี้สูญ ซึ่งหากจะตัดหนี้สูญต้องยึดตามแนวทางของคณะกรรมการบริหารสินเชื่อกาชาตแห่งชาติ (กบส.) ว่ามีวิธีการดำเนินงานอย่างไร จากที่ยกตัวอย่าง หากจะนำรายได้จากโครงการตามที่ ผู้เชี่ยวชาญอ้างกล่าวมาก็สามารถทำได้ แต่ไม่ใช่แนวทางที่ กบส. ใช้ในการดำเนินการ เพราะแนวทางที่ กบส. ดำเนินการจะเป็นการนำรายได้ทั้งหมดหักค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และนำมาหักหนี้สินอื่น ๆ

นางบุญธิชา ชมชื่น ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน สอบถามว่า รายงานการวิจัยที่ศึกษาอยู่เห็นต่างกับ กบส. ได้หรือไม่ ถ้ายึดแนวทางของ กบส. ก็ไม่ต้องทำการวิจัย ในการทำวิจัยเพื่อให้เห็นความแตกต่าง รายได้นอกภาคเกษตรไม่ได้เป็นผลของการดำเนินงานโครงการ เพราะฉะนั้นในความเห็นน่าจะเห็นต่างจาก กบส. ได้

นางสาวจุฑาสินี ขำวิไล ชี้แจงว่า แม้ไม่ได้นำรายได้นอกภาคเกษตรมารวม ก็เห็นว่าเกษตรกรรม รายได้ในภาคเกษตรเฉลี่ยประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาท/ครัวเรือน/ปี

ประธานคณะกรรมการฯ สอบถามว่า การที่ กบส. กำหนดในเรื่องรายได้ มีการแจ้งหรือไม่ว่าเป็น รายได้ทุกประเภท หรือรายได้เฉพาะการเกษตร ถ้าไม่ได้แจ้งก็สามารถนำเฉพาะรายได้ในภาคเกษตรมาคิดอย่าง เดียวก็ได้ รายได้นอกภาคเกษตรก็ไม่เกี่ยวข้อง ถ้าไม่ได้กำหนดว่าต้องเป็นรายได้จากการผลิต รายได้นอกภาค การผลิต รายได้จากแรงงาน และรายได้จากอื่นๆ ถ้าไม่กำหนดแน่นอน แสดงว่านำมาคิดทั้งหมด เพราะฉะนั้นใน ส่วนนี้รายได้ก็ตั้งสมมุติฐานว่าเป็นรายได้จากการผลิต ซึ่งไม่ได้มีผลแตกต่างกันเลยก็ไม่จำเป็นต้องบอกว่า รายได้ในภาคเกษตรหรือนอกภาคเกษตร

นางสาวจุฑาสินี ขำวิไล กล่าวว่า จากที่ได้ประสานกับ กบส. แจ้งว่าในการตัดหนี้สูญครั้งที่แล้ว จำนวน ๑,๓๔๗ ราย กบส. นำรายได้ทั้งในการเกษตรและนอกภาคเกษตรมาใช้ในการวิเคราะห์

นายฉลอง มณีโชติ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี สอบถามว่า กลุ่มที่สามารถ ชำระหนี้ได้ส่วนใหญ่มีรายได้นอกภาคเกษตรใช่หรือไม่ ถ้าใช่ก็ต้องไปพิจารณาว่ารายได้นอกภาคเกษตรมาจากการ ดำเนินการอะไร สมมุติว่าไปรับจ้างนอกภาคการเกษตร บุคคลเหล่านี้จะต้องไล่ออกจากที่ ส.ป.ก.

นางสาววิไลลักษณ์ เพชรล้อม ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน เพิ่มเติมว่า ประเด็นที่ กล่าวถึงในเรื่องนี้เป็นการศึกษาความสามารถในการชำระหนี้ใช่หรือไม่ เพราะฉะนั้นในเรื่องของรายได้คงตัดไม่ได้ ไม่ว่าภาคเกษตรหรือนอกภาคเกษตร เพียงต้องมาวิเคราะห์ต่อว่า รายได้ที่มีความสามารถในการชำระหนี้มีรายได้ จากอะไร ไปศึกษาตรงนี้เพิ่ม สมมุติว่าชำระหนี้ได้จากรายได้นอกภาคการเกษตร อาชีพในภาคเกษตร ปลุกอะไร ถึงได้ล้มเหลวไม่มีรายได้ จึงต้องไปหารายได้จากที่อื่น

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าวว่า เอกสารเรื่องนี้เป็นเอกสารวิจัย ทั้งนี้มอบหมายให้นายธนู มีแสงเงิน รองเลขาธิการ ส.ป.ก. ผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน และนางสาวอัจฉรา วัฒนะเจริญ ผู้เชี่ยวชาญด้านการ บริหารเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเป็นผู้อ่านผลงานวิจัยนี้

มติที่ประชุม รับทราบความก้าวหน้า และให้ปรับปรุงตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฯ

เรื่องที่ ๔.๒ ข้อเสนอโครงการวิจัย จำนวน ๒ เรื่อง

(๑) แนวทางดำเนินงานภายหลังศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดตามโครงการกองทุนที่ดิน

จังหวัดอุดรธานี : กรณีศึกษา กรณีนายไสว เขตทองและพวก

โดย นางเยาวนิจ เพ็ชรน้ำเขียว นิติกรชำนาญการพิเศษ

นายอัครเดช ร่มโพธิ์เย็น นิติกรชำนาญการ

สำนักกฎหมาย

/วัตถุประสงค์...

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักกฎหมายในคำฟ้อง คำให้การ และคำพิพากษาของศาลในคดีแพ่งที่ถึงที่สุดแล้ว ตามโครงการกองทุนที่ดิน จังหวัดอุดรธานี เฉพาะในกรณีของนายไสว เขตทองกับพวก

๒. เพื่อศึกษาและค้นหาแนวทางดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ภายหลังศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดตามโครงการกองทุนที่ดิน จังหวัดอุดรธานี เพื่อหาข้อสรุปและเสนอแนะแนวทางแก้ไขให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ ส.ป.ก. และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๓. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงการควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยเฉพาะในการจัดซื้อที่ดิน เพื่อนำมาดำเนินงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อหาข้อสรุปและเสนอแนะแนวทางแก้ไขให้มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ผลจากการศึกษาจะทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน สามารถนำหลักกฎหมายที่ใช้ในการพิจารณาตัดสินคดีนำมาปรับใช้เป็นแนวทางดำเนินการกับกรณีอื่นๆ ซึ่งมีประเด็นข้อเท็จจริงอย่างเดียวกัน

๒. ผลจากการศึกษาจะทำให้ทราบปัญหาในการดำเนินงานตามโครงการกองทุนที่ดิน การฟ้องคดี และการบังคับคดี อันจะนำมาซึ่งแนวทางป้องกันมิให้เกิดปัญหาในลักษณะนี้ขึ้นอีก

ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษานี้มุ่งเน้นถึงการศึกษา วิเคราะห์คำพิพากษาของศาลในการนำหลักกฎหมายต่างๆ มาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีตามโครงการกองทุนที่ดิน จังหวัดอุดรธานี เฉพาะรายนายไสว เขตทอง และพวกจำนวน ๑๗ คดี เพื่อหาข้อสรุปของแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. รวมตลอดถึงนำเสนอให้มีการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายและแนวทางปฏิบัติของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้ดีขึ้นต่อไป

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) รวบรวมหลักกฎหมายที่ได้จากคำพิพากษาของศาลตามโครงการกองทุนที่ดิน จังหวัดอุดรธานี เฉพาะรายนายไสว เขตทองและพวกจำนวน ๑๗ คดี ซึ่งเป็นส่วนสำคัญหรือเป็นส่วนหลักของการศึกษาค้นคว้ากฎหมายปฏิรูปที่ดินและกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ประมวลกฎหมายที่ดิน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หลักกฎหมายปกครอง ความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา กฎและระเบียบหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงานของ ส.ป.ก. ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนที่ดิน รวมถึงผลการศึกษาวิจัยและบทความต่าง ๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการทั้งหลาย แล้วจึงทำการวิเคราะห์หลักกฎหมายในคำพิพากษาแต่ละคดีนั้น นำมาสรุปและกำหนดเป็นแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ต่อไป

ระยะเวลาการศึกษา ใช้เวลาศึกษาประมาณ ๒ เดือน ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม – ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๘

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

ประธานคณะกรรมการฯ สอบถาม เรื่องนี้เสนอเป็นเอกสารวิชาการใช่หรือไม่ มีข้อมูลที่ต้องเพิ่มเติม เช่น คำพิพากษา ต้องนำมาใส่หรือไม่ ระยะเวลาศึกษา ๒ เดือนไม่น่าจะเพียงพอ ขยายเวลาเป็น ๖ เดือน หากเสร็จแล้วจะนำเสนอคณะกรรมการวิชาการก่อนกำหนดก็ได้

นางอาทิตย์ยา พองพรหม ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน ชี้แจงเพิ่มเติมว่า ยังเป็นเพียงข้อเสนอ เบื้องต้นเป็นเพียงแนวคิด หรือเอกสารเชิงหลักการ ที่ผู้ศึกษาต้องการจะศึกษาเรื่องนี้เท่านั้น

นายศักดิ์ชัย แก้วศรีนวล หัวหน้าผู้ตรวจราชการ สอบถาม กรณีที่ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้จะมีผลกระทบกับผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่ผ่านมาหรือไม่

/นางเยาวนิจ...

นางเยาวนิจ เพ็ชรน้ำเขียว นิติกรชำนาญการพิเศษ นักวิจัย ชี้แจง ไม่กระทบกับผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่ผ่านมา แต่ในการศึกษาวิจัย มีการเสนอแนวทางว่า หากเสนอแนวทางนี้จะสามารถทำได้หรือไม่ จะมีผลต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่หรือไม่ ยกตัวอย่าง กรณีที่ยังไม่ได้เงินค่าที่ดินคืน หากไปทำความตกลงกับกระทรวงการคลังว่าหาก ส.ป.ก. ได้ที่ดินคืนมาแล้ว และที่ดินปัจจุบันมีมูลค่าสูงกว่าที่ซื้อมา จะสามารถชดเชยแทนการไปบังคับคดีได้หรือไม่ หากสามารถทำความตกลงได้ก็จะเป็นแนวทางหนึ่ง เมื่อ ส.ป.ก. ไม่เสียหาย ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ก็อาจจะไม่มีผล เพราะว่าปัจจุบันมีการดำเนินการสอบความผิดทางละเมิด สอบผิดทางคดีอาญาและทางแพ่งก็ยังคงดำเนินการอยู่ การศึกษานี้ไม่เกี่ยวข้องกัน

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าวว่า รับเอกสารชิ้นนี้เป็นเอกวิชาการ โดยให้ดำเนินการศึกษาต่อไป ทั้งนี้มอบหมายให้ นายไพโรจน์ โลกนิยม ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการจัดที่ดิน นางสาวสุรางค์ ผลประเสริฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน นายพงษ์พิเชษฐ เก้าเอี้ยน ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย เป็นผู้อ่านเอกสารวิชาการนี้

มติที่ประชุม รับข้อเสนอเป็นเอกสารวิชาการ โดยให้ดำเนินการต่อไป

(๒) มาตรการควบคุม ตรวจสอบคำสั่งทางปกครองในการจัดที่ดินเพื่อเกษตรกรรมของ ส.ป.ก.

โดย นางเยาวนิจ เพ็ชรน้ำเขียว นิติกรชำนาญการพิเศษ
สำนักกฎหมาย

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อค้นหาแนวคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตรวจสอบการกระทำทางปกครองของฝ่ายบริหาร ซึ่งเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับเป็นการทั่วไป

๒. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงการควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยเฉพาะการจัดที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในเขตปฏิรูปที่ดิน ให้ชอบด้วยกฎหมาย มีหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของประชาชน สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้หลักนิติรัฐ เปรียบเทียบกับหลักที่ได้รับการยอมรับเป็นการทั่วไป เพื่อหาข้อสรุปและเสนอแนะแนวทางแก้ไข

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ได้ทราบแนวคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตรวจสอบการกระทำทางปกครองของฝ่ายบริหาร ซึ่งเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับเป็นการทั่วไป

๒. ทำให้ได้ ข้อสรุปถึงมาตรการ และแนวทางแก้ไขในการควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยเฉพาะการจัดที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในเขตปฏิรูปที่ดินให้ชอบด้วยกฎหมายมีหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนสอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ภายใต้หลักนิติรัฐเปรียบเทียบกับหลักที่ได้รับการยอมรับเป็นการทั่วไป

ขอบเขตการศึกษา

งานนี้มุ่งศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมฝ่ายบริหาร ซึ่งเป็นหลักที่ได้รับการยอมรับเป็นการทั่วไป และหลักกฎหมายปกครอง ซึ่งเป็นการกระทำโดยองค์กรฝ่ายบริหารเอง แล้วจึงนำมาเปรียบเทียบกับการดำเนินงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยเฉพาะการจัดที่ดินเพื่อเกษตรกรรมของ ส.ป.ก. เพื่อทำการวิเคราะห์ทำให้ได้ผลสรุป เพื่อนำเสนอให้มีการแก้ไข ปรับปรุงกฎและแนวทางปฏิบัติของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้ดีขึ้นต่อไป

วิธีการศึกษา

ศึกษาจากเอกสารโดย รวบรวมเอกสารกฎหมายต่าง ๆ ที่เป็นส่วนสำคัญ หรือเป็นส่วนหลักของการวิจัยครั้งนี้ โดยดำเนินการศึกษาค้นคว้ากฎหมายปฏิรูปที่ดินและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ หลักกฎหมาย-
/ปกครอง...

ปกครอง ความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา คำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด กฎและระเบียบหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงานของ ส.ป.ก. ที่เกี่ยวข้องกับการจัดที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในเขตปฏิรูปที่ดิน รวมถึงผลการศึกษาวิจัยและบทความต่าง ๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการทั้งหลาย แล้วจึงทำการวิเคราะห์ว่าหลักการหรือมาตรการในกฎหมายแต่ละฉบับจะสามารถนำมาปรับใช้เพื่อเอื้อต่อการปฏิบัติงานของ ส.ป.ก. ได้แค่ไหน เพียงไร

ระยะเวลาการศึกษา ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๘ – ๓๐ กันยายน ๒๕๕๘

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าว ขอบคุณที่ศึกษาเรื่องนี้ เพราะจะได้เป็นประโยชน์กับการปฏิบัติงานของ ส.ป.ก. ในอนาคต เรื่องนี้บางครั้งพลาดไปขั้นตอนเดียวก็ถือว่ามีความผิด ต้องรับผิดชอบ หากสามารถศึกษาได้ครบทุกขั้นตอน รวมถึงศึกษาคำสั่งทางปกครอง ก็จะมีประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ และ ส.ป.ก. คณะกรรมการวิชาการไม่ขัดข้อง และรับเอกสารชิ้นนี้เป็นเอกวิชาการ โดยให้ดำเนินการศึกษาต่อไป ทั้งนี้ มอบหมายให้ นายไพโรจน์ โกลนิยม ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการจัดที่ดิน นางสาวสุรางค์ ผลประเสริฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน นายพงษ์พิเชษฐ แก้วเอียน ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย เป็นผู้อ่านเอกสารวิชาการนี้

มติที่ประชุม รับข้อเสนอเป็นเอกสารวิชาการ โดยให้ดำเนินการต่อไป

เรื่องที่ ๔.๓ ผลงานวิจัย จำนวน ๒ เรื่อง

(๑) รูปแบบการจัดการตลาดผักอินทรีย์ กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

โดย นายอิทธิพันธ์ ศรีภมร

เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน

นางสุนทรี ศักดิ์ประชาวุฒิ

นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ

นางสาวพรพรรณ ปะทาเส

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ

นางสาวเกียร มะทอง

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

นางสุดา มาลากุล ณ อยุธยา

เจ้าหน้าที่สถิติชำนาญงาน

สำนักวิชาการและแผนงาน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษารูปแบบ และวิธีการจัดการการตลาดผักอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

๒. เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหา และอุปสรรคของการจัดการการตลาดผักอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบถึงรูปแบบและการจัดการการตลาดผักอินทรีย์ รวมถึงจุดแข็งจุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรค ในช่องทางการตลาดที่ต่างกัน ของเกษตรกรในตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

๒. ได้ความรู้ต้นแบบการจัดการการตลาดผักอินทรีย์ เพื่อนำไปเผยแพร่ และขยายผลให้เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน และผู้สนใจต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

๑. ประเภทการวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๒. การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมจาก เอกสาร หนังสือ บทความวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และสื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับช่องทางตลาด และการจัดการตลาดผักอินทรีย์เพื่อนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสังเกต (Observation)

ขอบเขตการวิจัย

กรณีศึกษา ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตลาดผักอินทรีย์ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่เอน จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่

๑) เจ้าหน้าที่สถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน (Institute for a Sustainable Agriculture Community – ISAC) ๓ ราย

๒) ผู้นำชุมชน ตำบลแม่ทา อำเภอแม่เอน จังหวัดเชียงใหม่

๓) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ CSA ๑ กลุ่ม ประกอบด้วยสมาชิก จำนวน ๕ ราย

๔) เกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่เอน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๓ ราย จาก ๓ ตลาด

สรุปผลการศึกษา

๑. สถานที่ตั้งและประวัติความเป็นมา ชุมชนตำบลแม่ทาเกิดขึ้น โดยสันนิษฐานว่า เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๖ มีชนเผ่าต่างๆ อพยพมาจากเชียงใหม่ บริเวณแจ่งหัวริน ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอแม่เอน และอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ อยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ ๗๐ กิโลเมตร ภูมิประเทศของตำบลแม่ทา มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบเชิงเขา มีเทือกเขาน้อยใหญ่สลับซับซ้อน โดยมีพื้นที่บริเวณตอนกลางของตำบลตั้งแต่เหนือจดใต้มีลักษณะเป็นที่ราบริมน้ำ สภาพดินทั่วไป เป็นดินร่วนปนทราย เหมาะสำหรับการเกษตรกรรม

๒. เหตุผลและที่มาของเกษตรกรที่ตัดสินใจปลูกผักอินทรีย์ เกษตรกรมีปัญหานี้สิน บางคนมีปัญหาสุขภาพ จึงเลิกจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว เช่น การปลูกข้าวโพดฝักอ่อน แล้วหันมาปลูกผักอินทรีย์ เพราะเห็นผลเชิงประจักษ์จากกลุ่มผู้นำที่ลงมือทำเกษตรอินทรีย์ว่า การทำเกษตรอินทรีย์สามารถดำรงชีพอยู่ได้ และที่สำคัญคือสามารถปลดหนี้สินได้ ทำให้เกษตรกรบางรายเริ่มหันมาปลูกผักและทำเกษตรอินทรีย์กันมากขึ้น

๓. กำเนิดตลาดผักอินทรีย์ เกษตรกรแม่ทาเปลี่ยนรูปแบบจากการทำเกษตรเคมีเชิงเดี่ยวเป็นการทำเกษตรยั่งยืนและมุ่งเน้นการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ต้องการแก้ปัญหาหนี้สิน ลดต้นทุนการผลิตในเรื่องของการซื้อปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และลดรายจ่ายในครัวเรือนสำหรับค่าอาหารลงไปได้ แต่เนื่องจากเกษตรกรมีหนี้สินทำให้ออกจากจะปลูกผักเพื่อบริโภคในครัวเรือนแล้ว จำเป็นต้องมีรายได้จากทำเกษตรอินทรีย์

๔. รูปแบบการจัดการการตลาดผักอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลแม่ทา ยึดหลักของส่วนประสมทางการตลาด ๔P ดังนี้ ๑) ด้านผลผลิต มีการสร้างความหลากหลายให้แก่ผลิตภัณฑ์ ๒) ด้านราคา กำหนดราคาผักของกลุ่มสมาชิกให้เป็นราคากลาง โดยจะมีตัวแทนผู้ผลิต และตัวแทนผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่ กำหนดราคาร่วมกัน ๓) ด้านสถานที่จัดจำหน่าย ทั้ง ตลาดสด ตลาดเฉพาะทาง หรือแม้แต่ตลาดในโรงเรียนและโรงพยาบาล ๔) ด้านการส่งเสริมการขาย

๕. การจัดการ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ของเกษตรกรกลุ่มผักอินทรีย์ ตำบลแม่ทา ๑) การก่อตั้งกลุ่ม ปัจจุบันมีกลุ่มเกษตรกรในเครือข่าย จำนวน ๒๐ กลุ่ม ผู้ที่จะเข้ากลุ่มได้นั้นต้องได้รับมาตรฐาน มอน. หรือ มกท. ๒) การจัดการกลุ่ม ในแต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกโดยประมาณ ๔ ราย ๓) การตรวจสอบมาตรฐาน ใช้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) เป็นหลัก ๔) กฎระเบียบของเกษตรกรผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์อินทรีย์และบทลงโทษของเกษตรกรผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์อินทรีย์

๖. รูปแบบการตลาดของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา มีดังนี้

๑) ตลาดระบบสมาชิก Community Support Agriculture (CSA)

- จุดแข็ง แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน มีความรับผิดชอบในหน้าที่ตนเองได้เป็นอย่างดี มีการช่วยกันคิดและนำข้อมูลที่มีมารวมกันทำให้กลุ่มมีพลัง เป็นกำลังใจซึ่งกันและกันอยู่กันเหมือนครอบครัว มีการเก็บเงินล่วงหน้าจากลูกค้าทำให้กลุ่มเกษตรกรมีเงินทุนที่ใช้ในการผลิต

/- จุดอ่อน...

- จุดอ่อน ขาดความรู้เรื่องการบริหารจัดการ เช่น ระบบการขนส่ง ผลผลิตยังไม่มี ความหลากหลาย และข้อจำกัดของคนรุ่นใหม่ในเรื่องความอดทน ความขยัน

- โอกาส เป็นตลาดแนวใหม่ที่มีผู้สนใจโดยเฉพาะชาวต่างชาติที่ไม่สะดวกในการเดินทาง มีการประชาสัมพันธ์ในเรื่องเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่องจากสื่อของเชียงใหม่อย่างต่อเนื่อง ทำให้มีโอกาสที่จะได้ลูกค้าเพิ่มขึ้น

- ปัญหาและอุปสรรค การเดินทางไปมาของลูกค้าต่างชาติที่หมดสัญญาจ้างงานทำให้ยอดลูกค้าไม่คงที่ และทางกลุ่มต้องหาลูกค้าใหม่อยู่เสมอ

๒) ตลาดนัด เจเจ มาร์เก็ต

- จุดแข็ง เป็นตลาดที่เปิดมานานมีความผูกพันระหว่างผู้จำหน่ายและผู้บริโภคซึ่งช่วยแนะนำกลุ่มลูกค้าใหม่เข้ามาอย่างต่อเนื่อง ผลผลิตที่นำมาจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์อินทรีย์ที่สามารถตรวจสอบได้ และได้รับมาตรฐานเป็นที่น่าเชื่อถือ

- จุดอ่อน อยู่ในมุมอับ ไกลจากถนนใหญ่ คนทั่วไปมองไม่เห็นรู้เฉพาะกลุ่มลูกค้าเดิมเท่านั้น แม้ภาคเริ่มมีอายุมากขึ้นบางครั้งอาจเหนื่อยล้าในการทำสิ่งใหม่ๆ และที่สำคัญยังขาดคนรุ่นใหม่มาต่อยอด

- โอกาส เป็นตลาดที่เปิดมานานจึงเป็นสถานที่ที่ยังมีลูกค้าเข้ามาอย่างต่อเนื่อง กลุ่มแรงงานต่างชาติที่ไม่มีหลักประกันสุขภาพของไทยมาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อินทรีย์เพื่อบริโภคเป็นการช่วยในการดูแลและรักษาสุขภาพของตนเองในเบื้องต้น

- ปัญหาและอุปสรรค เป็นสถานที่เข้าทำให้การบริหารจัดการไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่ เกิดความสับสนของลูกค้าในเรื่องของวันจำหน่ายเพราะตลาดจะมีการจัดงานอื่นๆ อยู่ตลอด การตลาดในช่วงเช้าและไม่มีอาหารปรุงสำเร็จจึงไม่สะดวกสำหรับลูกค้าที่ไม่มีเวลาทำอาหารเอง

๓) ตลาดช่องทางเฉพาะ : ช่วงเกษตรอินทรีย์

- จุดแข็ง บริหารจัดการได้เอง มีสัญญาเช่าระยะยาว ผลผลิตที่นำมาจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์อินทรีย์ที่สามารถตรวจสอบได้ พื้นที่ติดถนนสายท่องเที่ยวเดินทางสะดวก มีที่จอดรถ ผลผลิตที่หลากหลายทั้งเนื้อสัตว์และอาหารแปรรูป

- จุดอ่อน เป็นตลาดเปิดใหม่อุปกรณ์ในการอำนวยความสะดวกอาจจะยังไม่พร้อมเท่าที่ควร เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา ห้องน้ำ

- โอกาส เป็นสถานที่ที่กลุ่มเกษตรกรให้ความคาดหวังถึงการเจริญเติบโต มีความคิดที่จะให้ช่วงเกษตรอินทรีย์เป็นจุดศูนย์กลางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์อินทรีย์ของภาคเหนือ และมีโครงการในการเปิดช่วงเกษตรอินทรีย์เป็นร้านอาหารและร้านกาแฟ และมีสินค้าแปรรูปต่างๆ มีการฝึกอบรมการทำอาหารแปรรูปเพื่อเตรียมการจำหน่าย เช่น ซิวัว เต้าเจี้ยว แยม เป็นต้น

- ปัญหาและอุปสรรค ระยะทางไกลพอสมควร หากเทียบกับระยะทางสำหรับกลุ่มลูกค้าที่อยู่ในเมือง อีกทั้งระยะเวลาเช่าสั้นเกินไป

๔) ตลาดทั่วไป: หนองหอย

- จุดแข็ง ตลาดหนองหอยเป็นตลาดทั่วไปที่สามารถจำหน่ายสินค้าได้ตลอดทั้งวัน จึงสามารถนำผลผลิตมาจำหน่ายได้มากกว่าตลาดอื่นๆ จึงมีลูกค้ามาแค่ช่วงเช้าหรือเย็นเท่านั้น

- จุดอ่อน เนื่องจากเป็นตลาดสดที่มีสินค้าหลากหลายจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะมีการเปรียบเทียบราคาโดยผู้บริโภค ระหว่างผลิตภัณฑ์อินทรีย์กับเคมี จึงต้องมีการทำความเข้าใจแก่ผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง

- โอกาส ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ในเรื่องของสถานที่จำหน่าย โดยที่กลุ่มเกษตรกรไม่ต้องไปหาสถานที่จำหน่ายด้วยตนเอง รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ที่มีอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่รู้จักจนถึงปัจจุบัน

/- ปัญหา...

- ปัญหาและอุปสรรค เครือข่ายไม่ให้ความสำคัญกับทางตลาดหนองหอยมากนักเนื่องจากพื้นที่จำหน่ายมีจำกัดและไม่สามารถขยายได้อีก การทำกิจกรรมที่ตลาดมีน้อย และที่สำคัญยังไม่มีสมาชิกใหม่ที่เข้ามาเพิ่มเติม การเข้าถึงตลาดยากเพราะไม่มีที่จอดรถยนต์ และมุมจำหน่ายยังอยู่ในสุดของตลาด ส่วนใหญ่จะต้องเป็นลูกค้าที่รู้จักอยู่แล้วถึงจะเข้ามา น้อยครั้งที่จะได้ลูกค้าใหม่

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

๑) สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาล เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน เกษตรกร และผู้บริโภค

๒) สร้างความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการบริโภคผักอินทรีย์แก่ผู้บริโภค

๓) สร้างความเข้าใจกับผู้บริโภคเพื่อไม่ให้ผู้บริโภคเกิดความสับสนระหว่างผักอินทรีย์กับผักปลอดภัย

๔) ประชาสัมพันธ์คุณภาพสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๕) ให้ความรู้แก่เกษตรกรเรื่องระบบการจัดการตลาดแบบมีประสิทธิภาพ การแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่างๆ

๖) การใช้เทคโนโลยีเพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์และช่องทางการตลาดของเกษตรกร ตลอดจนหาช่องทางการจำหน่ายให้ครอบคลุมในทุกๆพื้นที่ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

๒. ข้อเสนอแนะสำหรับเกษตรกรทั่วไป

๑) เกษตรกรควรพัฒนาให้มีผลผลิตอินทรีย์ประเภท เนื้อสัตว์ ไข่ มีการแปรรูปผลผลิตจากผลิตภัณฑ์อินทรีย์เพิ่มขึ้น เช่น กับข้าวสำเร็จ แยมผลไม้ ขนมในรูปแบบที่รับประทานได้ทันที หรือซื้อไปเป็นของฝากได้

๒) เพิ่มจุดเด่นให้ตนเอง เช่น ตราสัญลักษณ์ / มาตรฐานสินค้า เพื่อหาจุดขายของตนเองและสร้างความน่าเชื่อถือ และความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภค

๓) มีการกำหนดราคาสมเหตุสมผล เป็นธรรมต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค

๔) รูปแบบที่เหมาะสมในการเริ่มต้น คือ รูปแบบตลาดสด เช่นเดียวกับตลาดหนองหอย เกษตรกรไม่ต้องหาสถานที่ใหม่ สร้างทางเลือกให้กับผู้บริโภค ตลาดสดเปิดทำการทุกวันทำให้กลุ่มเกษตรกรสามารถหมุนเวียนมาจำหน่ายได้โดยที่ยังมีเวลาในการจัดการแปลงของตนเอง

๓. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

เนื่องด้วยข้อจำกัดต่างๆของผู้วิจัยทั้งในด้านของระยะเวลา ตลอดจนระยะทาง ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สามารถศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ ได้อีก เช่นการวิจัยต้นทุน และผลตอบแทนของการปลูกผักอินทรีย์และการจำหน่าย ในทุกช่องทางการตลาดอย่างครบวงจร

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าวว่า เรื่องนี้ผู้ที่อ่านคือ ผอ.ฉลอง ดร.อาทิตยา และดร.เกียรติยศ อ่านแล้วเป็นอย่างไรบ้าง ขอให้แสดงความเห็นและเสนอแนะสำหรับผลงานเรื่องนี้

นายฉลอง มณีโชติ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี กล่าวว่า ข้อมูลเนื้อหาสมบูรณ์ดีมาก และได้นำข้อมูลในเล่มนี้ไปใช้เป็นข้อสอบเพื่อสอบคัดเลือกข้าราชการตำแหน่งนักวิชาการปฏิบัติที่ติดครั้งที่ผ่านมามีด้วย

นางอาทิตยา พองพรหม ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน กล่าวว่า เล่มนี้เหมือนเป็นจุดเริ่มต้นของงานในส่วนของกลุ่มวิจัยฯ ที่ศึกษาเกษตรอินทรีย์ เพราะเห็นว่าน่าจะเป็นอนาคตที่ดี เป็นทิศทางของการพัฒนาเกษตรกรในพื้นที่ ซึ่งตรงนี้ผู้เชี่ยวชาญบุญธิชา จะเชี่ยวชาญและเข้าใจดีมากเนื่องจากทำมาโดยตลอด

/เกษตรกร...

เกษตรกรที่มักจะกล่าวถึงเรื่องการตลาด โดยเฉพาะกลุ่มใหม่ พื้นที่ใหม่ ที่เริ่มทำก็มีปัญหาดรณนี้พอสมควร เพราะฉะนั้นทางกลุ่มวิจัยฯ จึงศึกษาพื้นที่นี้เพราะเชียงใหม่มีบรรยากาศเหมาะสมในการขับเคลื่อนงานในลักษณะของเกษตรสีเขียว เพราะมีการร่วมมือกันขับเคลื่อนหลายๆ ภาคส่วนไปด้วยกันจะทำให้งานออกมาดี คงจะไม่แนะนำอะไร แต่ขอเสริมในเรื่องผลงานซึ่งอาจจะดูยังเป็นงานชิ้นเล็กๆ และผู้วิจัยยังเป็นน้องใหม่ แต่ก็เห็นว่ามี ความพยายามตั้งใจเรียนบางอย่างออกมาจากเกษตรกร และเห็นได้ชัดว่า กลุ่มนี้เดิมเกิดจากกลุ่มของเอ็นจีโอที่นำ เรื่ององค์ความรู้ เรื่องการเชื่อมโยงประสานการทำงานในลักษณะเครือข่าย และบูรณาการกับหน่วยงานทางภาครัฐ โดยมีเอ็นจีโอประสานงานและดำเนินการต่อเนื่อง จุดนี้เป็นจุดที่สำคัญที่สุดของการที่จะทำให้งานอินทรีย์ไม่ว่าจะเป็นผัก ข้าว หรืออื่น ๆ ซึ่งทำแล้ว ชาวบ้านอยู่ได้ ประกอบกับช่วงอินทรีย์ที่เกิดขึ้นและเป็นรูปแบบที่น่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปในตอนท้าย กรณีที่เป็นพื้นที่ใหม่ เกษตรกรยังไม่เคยทำอาจจะเริ่มต้นจากจุดเล็กๆ เช่น ปลุกผัก ปลูกถั่วก่อนแล้วขยับขึ้นไปสู่มาตรฐานอินทรีย์ ตลาดก็จะเป็นตัวดึงให้เข้าสู่มาตรฐานอินทรีย์เอง ซึ่งในส่วนนี้ นักวิจัยเสนอรูปแบบของตลาดที่เหมาะสมที่จะเริ่มต้นใหม่คือตลาดสด และความสำเร็จในการที่จะไปเปิดมุมขายในตลาดสด จะต้องอาศัยความร่วมมือของทางราชการเข้าไปช่วยด้วยเช่นกัน ถ้าในพื้นที่ไม่มีเอ็นจีโอแต่มีหน่วยงานราชการอื่น ๆ เช่น ส.ป.ก. เป็นหน่วยงานที่เข้าไปขับเคลื่อน อาจจำเป็นที่จะต้องทำงานในลักษณะไปเชื่อมโยงเครือข่ายกับท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นที่อยู่ในจังหวัด เพราะฉะนั้นงานชิ้นนี้เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งซึ่งบางรูปแบบ อาจจะต้องนำไปทดลองทำดู หรือไปส่งเสริมบางพื้นที่ ส่วนอีกรูปแบบที่น่าสนใจ คือ ตลาดระบบสมาชิก (CSA) เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ มีความคล่องตัว เก่งในเรื่องของการประสานงาน การหาตลาด ก็จะเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจมาก เรื่องนี้น่าจะนำไปต่อยอดได้ ในส่วนของเนื้อหาคิดว่าน่าจะสมบูรณ์แล้ว

ประธานคณะกรรมการฯ สอบถามว่า ในประเด็นที่กล่าวกันใน เรื่องเกษตรอินทรีย์ไม่ว่าจะไปใน เวทีไหนก็แล้วแต่ จะกล่าวถึงอยู่ ๒ เรื่อง คือ ๑. ทำแล้วจะไปขายที่ไหน ได้ราคาเท่าไร ๒. ทำแล้วจะมีรายได้ มากกว่าเดิมหรือเปล่า ตรงนี้จากที่ไปศึกษากันมาในประเด็นพวกนี้มีผลกระทบหรือไม่ อย่างเช่น ในกลุ่มของ มกอน. มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ ในประเด็นนี้ทางกลุ่มมีแนวคิดหรือวิธีการจัดการอย่างไร ในเรื่องของ ตลาดน่าจะไม่มีปัญหาแล้วเพราะว่าเคยพูดคุยกันแล้วว่า มีการจัดระบบการตลาด มีการรวมตัวกัน ส่วนเรื่องราคา รายได้ เรื่องของการจัดการตลาด มีข้อเสนอหรือจะให้ข้อคิดเห็นในประเด็นเหล่านี้อย่างไร หรือมีจุดที่ทำให้มีผล อย่างไรในด้านสังคม และด้านจิตใจ ขอให้แสดงข้อคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวด้วย

นายธิตินันท์ ศรีภมร เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน นักวิจัย ชี้แจงว่า เรื่องราคาและรายได้ เรื่องแรกคือ เกษตรกรกลุ่มนี้ เดิมขายตามตลาดนัด ตามหมู่บ้านทั่วไป ต่อมาเริ่มขยับเข้าไปขายในเมือง ช่วงแรกเป็นการปรับปรุง ในเรื่องของสถานที่ไปขาย เรื่องของระยะทางที่ไกลทำให้ขายแล้วไม่คุ้ม อุปสรรคมากมายแต่ข้อดีอย่างหนึ่งคือตัว เกษตรกรยังไม่ถอดใจ พอทำแล้วล้มเหลวก็พยายามหาช่องทางใหม่ที่พอที่จะขายได้และขายต่อไป ค่อย ๆ ทำความ เข้าใจกับผู้บริโภคว่าผลิตภัณฑ์อินทรีย์คืออะไร ราคาจะต้องเป็นเท่านี้ ทำมาตั้งแต่ปี ๒๕๓๖ จนถึงปัจจุบัน ก็ขายมา เรื่อย ๆ จนผู้บริโภคให้การยอมรับในตัวผลิตภัณฑ์ ยอมรับในเรื่องราคา ทำให้เกษตรกรกลุ่มนี้สามารถจะอยู่ได้อย่าง ดีแล้วก็มีลูกค้าอย่างต่อเนื่อง

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าวว่า เรื่องนี้จะได้เป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปพูดคุยในเวที จะได้บอกใน เรื่องผลการศึกษาของเราว่ามีประเด็นอย่างไรในเรื่องของการทำเกษตรอินทรีย์ ต้องมีพื้นฐานทางด้านจิตใจก่อน ทางสังคมต้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยไม่ได้มุ่งเน้นในเรื่องของตลาด และรายได้เพียงอย่างเดียว

นางบุญธิชา ขมชื่น ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน เพิ่มเติม กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ได้มาตรฐาน “IFOAM” ประเด็นคือไม่ได้ทำแค่งานรับรองมาตรฐาน แต่ทำงานส่งเสริมด้วย โชคดี งานส่งเสริมที่ลงไปชุมชน มีนายก อบต. ซึ่งเป็นสามีของคนรุ่นใหม่ แก่นนำของกลุ่มที่มาขับเคลื่อนโครงการนี้ ได้รับการสนับสนุนจากท้องถิ่น ซึ่งหากสามารถนำไปเชื่อมโยงในส่วนองงานที่จะเริ่มใหม่ เชื่อมกับท้องถิ่น กับ สถาบันการศึกษา กับหน่วยงานราชการได้ ก็มีโอกาที่จะเป็นไปได้สูงกว่าที่จะทำไปแค่นั้นในพื้นที่เหล่านี้ พยายามโยง

/ไปถึงงาน...

ไปถึงงานที่หน่วยงานกำลังทำ กลุ่มตรงนั้นมีข้อดีที่ได้พอพัฒนา ซึ่งเป็นผู้ช่วยปลูกฝังตั้งเยาวชนลูกหลานที่เรียนจบ การศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท กลับเข้าไปในพื้นที่ช่วยกันทำงานส่งเสริมการเกษตร นี่เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ ส.ป.ก. พยายามให้ลูกหลานกลับไปทำการเกษตร เพื่อให้เห็นแนวทาง ชื่นชมทีมงานวิจัย ที่สามารถเก็บข้อมูลตรงนี้ได้ละเอียดมาก การคืนข้อมูลทำได้ดีมาก ๆ แล้วยังสะท้อนภาพให้เห็นเรื่องเกี่ยวกับงาน ส.ป.ก. ได้เป็นอย่างดี เพราะว่าตรงนี้เป็นพื้นที่ที่รัฐบาลได้ไปแจกโฉนดชุมชนเมื่อไม่นานมานี้ ซึ่งเป็นโมเดลที่น่าจะไปศึกษาเพิ่มเติมสำหรับการบริหารจัดการที่ดินโฉนดชุมชนโดยกลุ่มเกษตรกร โดยมี อบต. เป็นผู้ช่วยทำเรื่องนี้ แนวทางตรงนี้น่าจะทำได้ อยู่ หากศึกษาเพิ่มจะทำให้ได้รายละเอียดของข้อมูลที่มากกว่านี้ในด้านอื่น แต่ด้านนี้คืออยู่แล้ว

นายกศิดิษฐ์ แก้วศรีนวล หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ขอชื่นชมผลงานชิ้นนี้ ฟังแล้วสนใจและเข้าใจ หากเดิมในเรื่องปัจจัยสำเร็จ คือ คน ทุน อุปกรณ์ และการจัดการ ก็จะทำให้งานสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งสืบเนื่องมาจากที่ ผชช.บุญธิชา กล่าวว่าคุณในรูปที่อยู่ในเล่มรายงานเป็นคนรุ่นใหม่ เป็นคนที่มีการศึกษา ถ้าเขียนไปว่าทีมงานตรงนี้มีช่วงอายุเท่าไร และการศึกษาระดับไหน เป็นตัวเสริมเข้าไปว่าคนเป็นปัจจัยหลัก แต่ถ้าตั้งแต่อดีต จนถึงปี ๒๕๓๖ แล้วมีภาพเข้าไปเชื่อมโยง ในภาพเห็นแต่เด็กๆ เป็นส่วนใหญ่ เพศชาย เพศหญิงแยกออก แต่ถ้าไปเติมว่าทีมงานตรงนี้มี การศึกษาอย่างไร แล้วศึกษาลึกไปอีก ว่าครอบครัวประกอบไหม จบภาคผลิตอย่างเดียวหรือมีภาคเกษตรศาสตร์ หรือมีนักการตลาดเข้าไปอยู่ด้วย ย่อยสาขาไปว่า นาย ก ข ค จบมาด้านไหน การศึกษาระดับใด เพราะบอกว่า แบ่งหน้าที่กันทำๆ มีพื้นฐานการศึกษาที่ต่างกัน ภาคผลิตจบโดยตรงด้านการเกษตร ระบุไปอีก ว่าไม่ใช่จบ การเกษตรทั่วไป จบเกษตรด้านพืชผัก พวกการตลาดอาจจะมีนักเศรษฐศาสตร์ องค์กรประกอบแต่ละคนมีด้านใดบ้าง จะทำให้สามารถนำไปใช้ ทำให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น เข้าใจมากขึ้น จึงจะประสบความสำเร็จ

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าวเพิ่มเติมว่า เรื่องระดับการศึกษาเป็นประเด็นที่น่าคิด เพราะว่า อยู่ในวิธีการศึกษา เรื่องคุณสมบัติทางการศึกษาว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ ในความเป็นจริงทุกคนที่ทำโครงการนี้ร่วมกันอาจจะไม่จบทางด้านเกษตรเลยก็เป็นไปได้ จะทำให้ตอบได้ว่า คนที่เข้ามาสู่ภาคเกษตร ถึงแม้จะไม่มี ฐานความรู้เรื่องเกษตรกรรม แต่มีจิตใจที่จะเข้ามาพัฒนาด้านการเกษตร มีการเรียนรู้เพิ่มเติมเท่านั้นเองก็สามารถ เข้ามาใช้ประโยชน์ มีกิจกรรมมีการผลิต มีรายได้และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ เรื่องนี้จะมีส่วนสำคัญที่จะมา เชื่อมโยงกันงานของ ส.ป.ก. ในเรื่องการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เพราะฉะนั้นฐานความรู้บางครั้งอาจจะไม่ จำเป็นต้องมาจากภาคเกษตรอย่างเดียว อาจจะมาจากสาขาอื่นก็ได้ โดยเฉพาะการวิจัยในเรื่องเกษตรกรรุ่นใหม่ ผู้ที่ประสบความสำเร็จในปัจจุบันนี้ไม่ใช่จบภาคเกษตรกรรมมาด้วยซ้ำ จบไอทีบ้าง จบเศรษฐศาสตร์บ้าง จบวิศวกรรม บัณฑิต วิศวกรบิน มากมายอีกหลายสาขา แล้วเข้ามาทำในโครงการเกษตรกรรุ่นใหม่ประสบความสำเร็จ ตรงนี้ควรจะมี ข้อสรุป เสนอแนะว่าในเรื่องของกระบวนการที่จะเอามาพัฒนาด้านการเกษตร ความรู้ที่จะต้องมาเรียนรู้เพิ่มเติม สำหรับที่จะไปใช้ประโยชน์จริงๆ ในพื้นที่ เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติจริง โดยไม่ใช่อาศัยมา จากฐานความรู้เดิมเพียงอย่างเดียว

นายฉลอง มณีโชติ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี กล่าวว่า การจัดการระบบ เกษตรอินทรีย์ ห่วงโซ่เริ่มตั้งแต่การเกษตรปัจจัยนำเข้า ตั้งแต่ต้นน้ำ จนถึงช่องทางการตลาด ค่อนข้างจะสมบูรณ์ มาก และเป็นกลุ่มที่มีการจัดการครบถ้วน เพียงแต่อาจจะไม่ได้มาเขียนลงเป็นแผนภูมิหรือรูปแบบจำลองเรื่องของ เกษตรอินทรีย์ของกลุ่มแม่ عون เพิ่มเติมในเล่มนี้อีก ๑ หน้า จะเห็นผู้ที่เกี่ยวข้องมากมาย เมื่อจะใช้ตลาดห่วงโซ่ก็จะ ทำให้เข้าใจยิ่งขึ้น และนำรูปแบบนี้ไปเป็นต้นแบบของพื้นที่อื่น ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรื่องตลาด การจัดการ ความรู้ การจัดการมาตรฐาน เหมือนตัวอย่างของตลาดแบบสมาชิก (CSA) เป็นตลาดเกษตรอินทรีย์ที่มีแนวโน้ม เปิดกว้าง โดยเฉพาะปัจจุบันบุคลากรก็ทำเรื่องพวกข้าว รวมทั้งยังเป็นนโยบายของนายกรัฐมนตรี คิดว่าไม่ต้องทำ อะไรเพิ่มเติมมาก แค่นี้เขียนแผนภูมิเกษตรอินทรีย์ของแม่ عونก็น่าจะเพียงพอแล้ว

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าวเพิ่มเติมว่า ให้เขียนให้มีเบื้องหลังว่าคนกลุ่มนี้มีความรู้เรื่องอะไร เหมือนที่หัวหน้าผู้ตรวจฯ ให้ข้อคิดเห็น ลักษณะนี้จะบอกได้ว่า ภาคการผลิต มีอยู่เรื่องเดียวว่าฐานความรู้เดิมเป็นฐาน /สำหรับ...

สำหรับใช้ในการคิดวิเคราะห์ แต่ในเรื่องของความรู้ที่จะนำไปปฏิบัติจริง ต้องมีการเรียนรู้ก่อนผลิต เหมือนเกษตรกรรุ่นใหม่ที่เคยทำ ก็จะทำให้เอกสารวิจัยชิ้นนี้จะสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเรื่องที่หัวหน้าผู้ตรวจฯ บอกว่าลองไปเทียบดู ว่าคนที่อยู่ในโครงการทั้งหมดมีความรู้เดิมในเรื่องอะไรบ้าง นำมาวิเคราะห์จะได้มองเห็นภาพได้หลายๆ อย่าง เพราะฉะนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นตัวเสริมว่าแนวความคิดวิธีการที่จะไปพัฒนาคนในภาคเกษตรกรรมจะได้เห็นช่องทางได้มากขึ้น

นายศักดิ์ชัย แก้วศรีนวล หัวหน้าผู้ตรวจราชการ กล่าวเพิ่มเติมว่า หากผลงานเรื่องนี้เสร็จแล้ว เห็นว่าควรจะได้รับเวียนให้จังหวัด ให้เจ้าหน้าที่ ที่ต้องทำผลงานประเมินชำนาญการชำนาญการพิเศษ ที่อยู่ต่างจังหวัดนำไปเป็นรูปแบบตั้งแต่ต้นไปจนถึงข้อสรุป โดยเฉพาะการเขียนจะได้ร้อยเรียงให้เข้าใจได้ง่ายไม่ซับซ้อนมองเห็นภาพ วิธีการเขียนของต่างจังหวัด เขียนกลับไปกลับมา ขึ้นต้น การเว้นวรรค การย่อหน้า ไม่ถูกต้องเนื่องจากไม่ถนัด แต่ถ้าให้เห็นรูปแบบ มีตัวอย่างให้มองเห็นภาพได้เลยก็จะทำให้สามารถเขียนได้ถูกต้อง

มติที่ประชุม เห็นชอบ โดยให้ปรับปรุงตามที่คณะกรรมการฯ ให้ข้อเสนอแนะ

(๒) การศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรพืชในท้องถิ่น

กรณีศึกษา : กลุ่มเกษตรกรนอณาเครือข่ายอินแปง อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร

โดย นางสาวเยาวลักษณ์ แก้วยอด นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ

นางสุนทรี ศักดิ์ประชาวุฒิ นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ

นางสาวพรพรรณ ปะทาเส นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ

นายธิตินันท์ ศรีภมร เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน

สำนักวิชาการและแผนงาน

นายประภาส สุขเขียว และสมาชิกกลุ่มเกษตรกรบ้านนอณา

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาพืชในท้องถิ่นที่สำคัญทางเศรษฐกิจในชุมชนของกลุ่มเกษตรกรนอณา

๒. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาพืชในท้องถิ่นสู่พืชเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มเกษตรกรนอณา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. เกษตรกรมีรายได้จากการผลิต และจำหน่ายพืชในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

๒. เกษตรกรเห็นความสำคัญของทรัพยากรพืชในท้องถิ่น มีการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

ขอบเขตการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ คือ พื้นที่บ้านท่างาม บ้านห้วย ตำบลบ่อแก้ว อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร

๒. ขอบเขตด้านประชากร สมาชิกเครือข่ายอินแปงกลุ่มเกษตรกรนอณา พื้นที่บ้านท่างาม บ้านห้วย ตำบลบ่อแก้ว อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร จำนวน ๑๐ คน

๓. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาในประเด็นต่างๆ ดังนี้

๑) ชนิด และลักษณะพืชท้องถิ่นต่างๆที่มีความสำคัญด้านเศรษฐกิจในท้องถิ่นนั้น

๒) แนวทางการพัฒนาพืชท้องถิ่นสู่พืชเศรษฐกิจชุมชน

รูปแบบของงานวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยประยุกต์ใช้กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal : PRA)

/ขั้นตอน...

ขั้นตอนการวิจัย

๑. การเตรียมการ

- การค้นหาปัญหา จัดเวทีสนทนากลุ่ม
- การพัฒนาโจทย์จากข้อมูลที่ได้ในเวทีสนทนากลุ่ม
- การจัดประชุมชี้แจงโครงการต่อชุมชนและกำหนดแผนการศึกษา

๒. การศึกษาข้อมูล

- ศึกษาบริบทชุมชน
- ศึกษาทรัพยากรชุมชน
- ศึกษาชนิดพันธุ์พืชที่มีในแปลงเกษตรกรรมและป่าหัวไร่ปลายนา
- ศึกษาชนิดพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจในชุมชนเพื่อนำไปพัฒนาให้เกิดมูลค่าทาง

เศรษฐกิจต่อไป

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล

- การวิเคราะห์ข้อมูลโดยชุมชนมีส่วนร่วม
- การวิเคราะห์ข้อมูลโดยคณะผู้วิจัย

๔. การสรุปผลการวิจัย

สรุปผลการศึกษา

๑. ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลบ่อแก้ว การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ คือ ทำนาข้าว ปลูกยางพารา และมันสำปะหลัง ดินส่วนใหญ่เป็นชุดดินโพนพิสัย ลักษณะดินเป็นดินตื้นมีศิลาแลงโผล่กระจายอยู่ทั่วไป ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเกษตร ดินมีการระบายน้ำดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

๒. กลุ่มและเครือข่าย ปี ๒๕๔๔ เครือข่ายอินแปลงได้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมในพื้นที่ตำบลบ่อแก้วในเรื่องการทำเกษตรยั่งยืน ต่อมาในปี ๒๕๕๖-๒๕๕๗ ผู้นำเครือข่ายอินแปลงและทายาทสมาชิกเครือข่ายอินแปลง ได้ร่วมกับเกษตรกรที่ผ่านการอบรมเกษตรกรรุ่นใหม่ ขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่มย่อยในระดับหมู่บ้าน จากบ้านท่างามและบ้านห้วยน้ำ ตั้งเป็นกลุ่มชื่อ “กลุ่มเกษตรกรนอณา” ผลิตพืชผัก เลี้ยงสัตว์ และจัดการด้านการตลาดของพืชผักที่ปลูก โดยใช้พื้นที่ลานค้าชุมชนบริเวณตลาดเทศบาลอำเภอบ้านม่วง

๓. ทรัพยากรพืชในท้องถิ่น มีพืชกินดอก/กินยอด ไม้ผล สมุนไพร และไม้ใช้สอย รวมจำนวน ๘๕ ชนิด ส่วนใหญ่จะเป็นพืชผักพื้นบ้าน และพืชผักตามฤดูกาล พืชที่มีมาก คือ ข้าว ตะไคร้ กัลย มะเขือ ข่า ถั่วลิสง และเผือก

๔. พืชท้องถิ่นที่จะพัฒนาสู่พืชเศรษฐกิจชุมชน กลุ่มมีการผลิตข้าวเป็นพืชหลัก มีความหลากหลายของสายพันธุ์ ผลิตเพื่อบริโภคและจำหน่าย ทั้งในรูปแบบแปรรูปและเมล็ดพันธุ์ ส่วนพืชรอง ได้แก่ ตะไคร้ ข่า และกัลย มีการผลิตเพื่อบริโภคและเหลือเพื่อจำหน่าย โดยมีการทำน้ำตะไคร้ ลูกประคบ ข้าวต้มกัลย เป็นต้น และในส่วนของพืชผักพื้นบ้าน เช่น ผักหวานป่า หมอน้อย พบน้อยหรือปานกลาง แต่ให้รายได้สูง ไม่เพียงพอต่อการจำหน่ายในชุมชน

๕. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรพืชในท้องถิ่น มีการเน้นการผลิตพืชผักเพื่อการบริโภค หรือเพื่อผลิตเป็นอาหารสำหรับคนในชุมชน และขยายสู่ตลาดภายนอกชุมชน ด้วยการแปรรูปสินค้า เช่น ข้าว กัลย ตะไคร้ เป็นวัตถุดิบสำหรับการบริโภค ใช้สอย โดยมีแผนการผลิตสินค้าพืชผักที่ได้รับมาตรฐานความปลอดภัยและการผลิตทางการเกษตรที่ดี รวมถึงก้าวสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ นอกจากนี้ กลุ่มยังมีแผนการเพิ่มปริมาณ ชนิดพันธุ์พืชผักพื้นบ้าน พันธุ์ไม้ท้องถิ่นเพื่อสร้างแหล่งอาหารเพิ่มให้กับชุมชน อนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชผักพื้นบ้านและพันธุ์ไม้ท้องถิ่น ทั้งนี้การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรพืชท้องถิ่นต้องอาศัยการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ เทคนิคการผลิต รวมถึงด้านการแปรรูป บรรจุภัณฑ์ ตลอดจนช่องทางการตลาดทั้งภายในชุมชนและตลาดนอกชุมชน โดยกลุ่มเกษตรกรนอณาได้รับการสนับสนุนจาก ส.ป.ก. อย่างไรก็ตาม กลุ่มต้องใช้เวลาในการเรียนรู้และปรับวิธีการผลิตเช่นกัน

/ข้อเสนอแนะ...

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความหลากหลายของพืชในท้องถิ่น และให้ความสำคัญกับการเพิ่มปริมาณการผลิต และจำหน่ายพืชผักพื้นบ้าน
๒. สร้างความต่อเนื่องในการจำหน่ายสินค้า
๓. สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคโดยการปฏิบัติเพื่อเข้าสู่มาตรฐานการผลิตที่ปลอดภัยหรืออินทรีย์
๔. การเชื่อมโยงกับกลุ่ม/องค์กรภายนอกในลักษณะเครือข่ายด้านองค์ความรู้การผลิตและด้านการตลาดให้มากขึ้น

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าวว่า โครงการวิจัยนี้ มีหลายเรื่องที่ต้องนำไปต่อยอด โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรนอกรุ่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นใหม่ คือนักกลับสู่ท้องถิ่น อาสากลับไปพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งถ้างานวิจัยนี้ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการแล้ว ต้องการให้ขยายผลแนวทางการศึกษาให้ทุก ๆ จังหวัดได้เรียนรู้กระบวนการ เพราะเชื่อมโยงหลายเรื่อง โดยเฉพาะโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยขอให้ กวด. เชื่อมกับ สพท. เพื่อต่อยอดในพื้นที่ป่าหัวไร่ปลายนา และถ้ามีการศึกษาตรงนี้จะเป็นการตอบโจทย์ของกรมป่าไม้ได้ว่า ปัจจุบัน ส.ป.ก. ส่งเสริมไม้เศรษฐกิจ ได้เกิน ๒๐% หรือไม่ ป่าหัวไร่ปลายนาทั่วประเทศมีจำนวนเท่าไร ควรมีการสนับสนุนการปลูกไม้เศรษฐกิจ โดยเฉพาะไม้ท้องถิ่นที่เป็นอาหาร เป็นสมุนไพร เช่น ผักหวานป่า และขอให้แก้ไขในเรื่องชื่อพันธุ์ข้าว คือ ข้าว กข ๑๐๕ ให้แก้ไขเป็นข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ และให้ปรับการใช้คำให้เป็นภาษากลาง เช่น ข้าวต้มกล้วย ให้แก้ไขเป็นข้าวต้มมัด เพราะงานวิจัยต้องเผยแพร่ออกไป

นางสาวสุรางค์ ผลประเสริฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน ได้กล่าวว่า เครื่องแกงสมัยนี้สามารถทำส่งขายแบบสำเร็จรูปได้ ไม่ทราบว่าการตลาดได้นำในส่วนนี้มาใช้ประโยชน์หรือไม่

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าวเสริมว่า ปัจจุบันนี้ ทางศูนย์อินแปงมีปัญหาเรื่องวัตถุดิบในการผลิตผงนัว ซึ่งกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตผงนัวได้มีการประชาสัมพันธ์ในเฟซบุ๊ก ทำให้มีการสั่งซื้อจากต่างประเทศเข้ามา คือ ประเทศเยอรมันและอังกฤษ ซึ่งสั่งซื้อมาจำนวนมาก แต่ทางกลุ่มมีปัญหาเรื่องวัตถุดิบที่จะนำมาทำผงนัว จึงอาจต่อยอดกับกลุ่มเกษตรกรนอกรุ่นว่าจะร่วมมือกันในเรื่องวัตถุดิบได้หรือไม่ ขอให้ลองดู เพราะผงนัวเป็นสูตรที่เกิดจากธรรมชาติ สามารถต่อยอด ขยายผลได้จากงานวิจัยนี้

นางสาวเยาวลักษณ์ แก้วยอด นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ นักวิจัย กล่าวว่า เรื่องเครื่องแกง มีกลุ่มแม่บ้านสนใจแต่ยังไม่มี ความมั่นใจ อย่างไรก็ตาม มีร้านเครื่องแกงที่รับซื้อวัตถุดิบในการทำเครื่องแกง เช่น ตะไคร้ แต่จากการพูดคุยกับกลุ่มแม่บ้าน ก็เป็นการจุดประกายความคิดที่จะนำไปสู่การลองทำขายในตลาดชุมชนต่อไป

นายปราโมทย์ จิตต์สกุล วิศวกรการเกษตรปฏิบัติการ กล่าวว่า ต้องการให้เพิ่มเติมเรื่องการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อช่วยการลดต้นทุนการผลิตในทุกแผนการผลิต

นางอาทิตยา พองพรหม ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน กล่าวว่า งานวิจัยชิ้นนี้เป็นลักษณะการวางแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการวิจัย ในตอนแรกไม่ได้มองเรื่องตลาด แต่ทำควบคู่กับโครงการตลาดผักที่จังหวัดเชียงใหม่ จึงคิดว่าน่าจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ คือ การมองตลาดควบคู่ไป จึงได้เชิญคุณธิดิพันธ์มาเป็นผู้ร่วมวิจัย นอกจากนี้ ทางผู้ประสานอินแปง ได้ทำเรื่องการตลาด โดยเป็นส่วนของการรวบรวมสินค้าจากการทำเกษตรผสมผสานของเกษตรกร ซึ่งเมื่อทำตลาดจริง ๆ แล้ว ปรากฏว่าผลผลิตไม่เพียงพอกับความ ต้องการของตลาด จึงพร้อมที่จะโอนตลาดมาให้กลุ่มเกษตรกรนอกรุ่น โดยในส่วนร้านเครื่องแกง ซึ่งเดิมเป็นตลาดของอินแปง มีความต้องการตะไคร้จำนวนมาก อินแปงจึงติดต่อมาทางกลุ่มเกษตรกรนอกรุ่น เพื่อนำตะไคร้ไปขายให้ สำหรับตลาดปัจจุบันของกลุ่มฯ เป็นตลาดเทศบาลและอินแปง แต่ยังไม่สามารถทำขายในรูปเครื่องแกง สำหรับ

/ป่าหัวไร่...

ป่าหัวไร่ปลายนาเป็นจุดเชื่อมโยงในเรื่องการฟื้นฟูและอนุรักษ์พันธุกรรม ความมั่นคงทางอาหาร แต่ปัจจุบันทางกลุ่มวิจัยยังไม่สามารถขยายผลทั้งภาคได้ แต่มีการศึกษาที่มหาสารคาม กาฬสินธุ์ และสกลนคร ซึ่งจะพยายามเชื่อมโยงกับ สพท. ต่อไป

นายฉลอง มณีโชติ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่เพิ่มเข้ามา คือ เรื่องความต้องการของผู้บริโภค เป็นการกระตุ้นให้เกิดความต้องการตลาดและการผลิต สำหรับ ส.ป.ก. ถ้าวิเคราะห์โซนนิ่งแต่ละจังหวัดจะพบว่ามีความเหมาะสมของพื้นที่ในการปลูกพืช จะมีเหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง ยกตัวอย่างจังหวัดกาฬสินธุ์ มีพื้นที่ประมาณ ๖๐,๐๐๐ ไร่ ปัจจุบันพื้นที่ไม่เหมาะสมกับพืชเศรษฐกิจ ๑๓ ชนิดนี้ ถ้าพื้นที่ป่าหัวไร่ปลายนา มีการปลูกพืชและมีผลผลิตดี ชาวบ้านอยู่ได้ สามารถนำไปเป็นแบบใช้กับพื้นที่นั้น ๆ ได้ ทำให้พื้นที่เป้าหมายที่จะทำแคบลงก็นำผลการศึกษารั้งนี้ไปเป็นโมเดลพัฒนาในพื้นที่ ส.ป.ก. โดยการนำข้อมูลชุดดินไปครอบกับพื้นที่หัวไร่ปลายนา ก็จะทำให้รู้ชุดดินที่เหมาะสมกับการปลูกพืชชนิดใด เมื่อรู้แล้วก็ไปทำโซนนิ่งพืชชนิดนั้น ๆ เพื่อการส่งเสริมจะได้ไปในทิศทางเดียวกัน

ประธานคณะกรรมการฯ ยกตัวอย่างเพิ่ม ให้ดูจากการการใช้ประโยชน์ที่ดินของกลุ่มเกษตรกรนอนนาซึ่งมีชุดดินอยู่ นำไปศึกษาในป่าหัวไร่ปลายนาว่ามีชุดดินเดียวกันหรือเปล่า เหมือนกรณีที่น่าพื้นที่ป่าหัวไร่ปลายนาไปปลูกมันสำปะหลังไม่เหมาะสมอยู่แล้วถ้าดูชุดดินจากโซนนิ่งของกรมพัฒนาที่ดิน ถ้าไม่เหมาะสมที่จะปลูกมันสำปะหลังถ้าเรามีตัวอย่างจากป่าหัวไร่ปลายนาของเกษตรกรนอนนา ว่าพื้นที่เหมาะสมในการปลูกไม้ท้องถิ่น ปลูกพืชสมุนไพร ทำให้เกิดรายได้ สามารถตอบโจทย์ในการจัดที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินได้ร่วมกับการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ จะเป็นโจทย์วิจัยต่อไปว่ามีป่าหัวไร่ปลายนาอยู่ตรงไหน โดยอาจารย์ร่วมมือกับจังหวัดในการเก็บข้อมูลมาหาค่าพิกัดลงในแผนที่ได้

นางสาวสุรางค์ ผลประเสริฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน กล่าวว่า หลังจากจัดที่ดินให้เกษตรกรแล้ว ต้องพิจารณาต่อว่า เขาอยู่ได้อย่างยั่งยืนหรือไม่ งานวิจัยนี้ตอบโจทย์ และถ้าเป็นไปได้ มีส่วนใดที่เป็นตัวอย่างที่ดีว่าการปฏิรูปที่ดินประสบความสำเร็จ ให้สังคมได้รับรู้ ถ้าเรามีกิจกรรมตรงนี้จะประโยชน์ เป็น การสนับสนุนผลงานของ ส.ป.ก.

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าวว่า งานวิจัยนี้เป็นเรื่องใกล้ตัวเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน และใกล้ชิดกับการกิจของ ส.ป.ก. จึงต้องมีการขยายผล แต่จะอย่างไรให้ทาง กวด. กับ สพท. ร่วมมือกันนำผลการศึกษาไปเชื่อมโยงกันเพื่อให้งานพัฒนาของ ส.ป.ก. มีทางเดินที่ถูกต้อง

นางอาทิตยา พองพรหม ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน กล่าวว่า ที่ผ่านมากวด. ได้ประสานกับ คุณวิทยา คำภูแสน เจ้าหน้าที่ สพท. ในทางปฏิบัติ แต่สำหรับการขยายผลจะหารือกันอีกครั้ง ส่วนเรื่องป่าหัวไร่ปลายนา มีงานวิจัยอีกเล่มที่กำลังศึกษาอยู่

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าวว่า ในการเชื่อมโยงติดต่อประสานงานกันนั้น ให้มุ่งเน้น ๒ เรื่อง คือ การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

นายฉลอง มณีโชติ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี กล่าวเสริมว่า ควรมีการเชื่อมโยงกับทางกลุ่ม GIS ด้วย เพื่อให้การทำงานประสบผลสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น

มติที่ประชุม เห็นชอบ โดยให้ปรับปรุงตามที่คณะกรรมการฯ ให้ข้อเสนอแนะ

ระเบียบวาระที่ ๕ เรื่องอื่นๆ

นางอาทิตยา พองพรหม ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ แจ้งประชาสัมพันธ์การจัดนิทรรศการงานวิจัย “เกษตรวิจัย เกษตรไทยก้าวหน้า” ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายปิติพงศ์ พิ๋งบุญ ณ อยุธยา) ที่ต้องการจะเผยแพร่ งานวิจัยของหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เริ่มแรกลักษณะการนำเสนอ เป็นการนำเสนอชิ้นงาน

/นวัตกรรม...

นวัตกรรมใหม่ ๆ เครื่องจักรกลที่สามารถจับต้องได้ แต่ปรากฏว่ายังมีงานวิจัยประเภทอื่น ๆ อีกจำนวนมาก เลยเปลี่ยนแนวคิดการจัดโดยให้หน่วยงานคัดสรรงานวิจัยที่เด่น ๆ นำมาจัดนิทรรศการ เริ่มจัดนิทรรศการตั้งแต่วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๘ ถึงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๙ การจัดแสดงหน่วยงานแต่ละหน่วยงานจะนำผลงานมาจัดแสดง โดยจัดแสดงสัปดาห์เว้นสัปดาห์ ผู้สนใจสามารถชมงานแสดงนิทรรศการได้ที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ห้องประชุม ๑๑๕ ชั้น ๑ สัปดาห์แรกเป็นสัปดาห์เปิดงาน (Grand Opening) มีการจัดแสดงจาก ๑๒ หน่วยงาน เว้นไปหนึ่งสัปดาห์ ครั้งต่อไปวันที่ ๑๗-๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๘ จะเป็นของกรมวิชาการเกษตรมีการนำเสนอผลงานวิจัย ๑๒ เรื่อง ในส่วนของ ส.ป.ก. จะจัดในวันที่ ๘ - ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ มีผลงานนำเสนอ ๘ เรื่อง พร้อมนี้กลุ่มวิจัยฯ ได้ทำหนังสือเวียนแจ้งผู้บริหาร กอง สำนัก ส.ป.ก. ส่วนกลางและ ส.ป.ก. จังหวัด เพื่อประชาสัมพันธ์งานดังกล่าว ในการนี้จึงขอเชิญผู้สนใจเข้าร่วมงานจัดนิทรรศการดังกล่าว

มติที่ประชุม รับทราบ

เลิกประชุมเวลา ๑๕.๐๐ น.

(นางวันเพ็ญ จิรทรัพย์เจริญ)

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

(นางสาววิไลลักษณ์ เพชรล้อม)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน

คณะกรรมการและเลขานุการ

ผู้ตรวจรายงานการประชุม